

Hakusaattopalvelu yleisön aktivoinnin välineenä

Kulttuuriuotannon
koulutusohjelma
Kulttuurituottaja (AMK)
Opinnäytetyö
29.04.2010

Susanna Snellman

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Kulttuurituotanto		Suuntautumisvaihtoehto -
Tekijä Susanna Snellman		
Työn nimi Hakusaatto yleisöä aktivoivana palveluna		
Työn ohjaaja/ohjaajat Katri Halonen		
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 29.4.2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 58+8
<p>Tässä opinnäytetyössä pohditaan miten Arabianrannan senioriasukkaista saataisiin aktivoitua uusi kävijäryhmä Metropolian esittävän taiteen näytöksiin. Ongelmaa on pyritty ratkaisemaan rakentamalla perusteita, joilla senioreita voidaan jakaa hyödyllisiin kuluttajasegmentteihin.</p> <p>Tiedonkeruun menetelminä on käytetty teemoitettuja yksilö – ja ryhmähaastattelua sekä havainnointia käyttäen välineenä hakusaattopalvelua. Olen toiminut hakusaattopalveluiden tuottajana sekä vetäjänä. Hakusaattopalvelun tarkoituksena on hakea ryhmiä heille ominaisesta paikasta kuluttamaan kulttuuria. Yhteisen kulttuurikokemuksen jälkeen ryhmä saataan takaisin hakupaikkaan. Palvelun kehittämistä on toteutettu yhteistyössä Metropolian Urbaani luovuus –hankkeen kanssa.</p> <p>Hakusaattopalvelu on osoittautunut oikeanlaiseksi sekä kehittämiskelpoiseksi yleisön aktivoimisen välineeksi useimmille senioriryhmille. Se ei kuitenkaan sovi sellaisenaan kaikille ryhmille, esimerkiksi huonosti liikkuville senioreille. Hakusaattopalvelu soveituu kuitenkin käytettäväksi monenlaisten eri yleisöryhmien kanssa eikä se ole rajoittunut vain toimintaan senioriväestön kanssa.</p> <p>Hakusaattopalvelu on kulttuurituotannon kentällä uudenlainen havainnointiväline sekä mahdollisuus löytää uusia yleisöjä sekä jalkauttavia menetelmiä samalla verkostoituen ja verkostaen eri toimijoita yhteen. Sitä voi suositella kulttuurituotannon, esittävän taiteen sekä muiden kulttuurialojen toimijoille.</p>		
Teos/Esitys/Produktio		
Säilytyspaikka Taideteollisen korkeakoulun kirjasto, Aralis-kirjastokeskus		
Avainsanat Segmentointi, seniorit, Arabianranta, Urbaani Luovuus –hanke, seniorimääritelmät, aktivointi, yhteisöt		

Degree Programme in Cultural Management		Specialisation -
Author Susanna Snellman		
Title Fetch and return – service to activate new audiences		
Tutor(s) Katri Halonen		
Type of Work Bachelor 's Thesis	Date 29.4.2010	Number of pages + appendices 58+8
<p>In this Thesis my main aim is to find out how to activate local seniors from Arabianranta as new audiences for student plays of the performing arts education in Metropolia university of applied sciences. The secondary aim of the thesis is to study how seniors should be divided into useful consumer segments.</p> <p>My main research methods are themed group and individual interviews in an informal setting. For my thesis, i've set out to create a new exhilarating and beneficial service and have titled it "fetch and return service" (hakusaattopalvelu in Finnish). The purpose of the service is to gather individual people, groups or communities from places typical to them, for example a nursing home, and then walk together with the fetched group to an agreed destination and back. The tutor will conduct premeditated theme interviews during the walk.</p> <p>After conducting several fetch and returns, I've come to a conclusion that the service is a good way to activate most senior groups and individuals of different backgrounds to attend to local cultural activities such as theatre plays. However, the method is not practical for all seniors in its present form, for example those who are no longer able to take care of themselves without significant aid. The method can also be applied to different groups than seniors.</p> <p>The groups fetched and returned during the course of this Thesis' study became active new audiences for the Metropolia university of applied sciences student plays. Based on my research, I'm recommending fetch and return service to students of cultural management, performing arts and students of other programmes as a new way of getting closer to marginal groups and making new networks.</p>		
Work / Performance / Project		
Place of Storage University of Arts and Design Library, Aralis library and Information Centre, Helsinki		
Keywords seniors, segmentation, activation, Arabianranta, communities		

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	2
2. SENIORIT LUKUMÄÄRÄLTÄÄN KASVAVANA KULUTTAJARYHMÄNÄ	4
2.1 Seniorimääritelmiä	6
2.2 Seniorit kuluttajasegmentteinä	8
2.3 Seniori yhteisössä	11
3. KAKSI ESIMERKKITAPAUSTA: LOPPUKIRI JA KÄKIKELLO.....	12
3.1 Hoitokoti Käikello	13
3.2 Aktiiviset seniorit ry, loppukiryhteisö Arabianrannassa	15
4. ARABIANRANTA UUDEN PALVELUN HIEKKALAATIKKONA	17
5. TUTKIMUSMENETELMIÄ.....	19
5.1 Teemahaastattelu	20
5.2 Yksilöhaastattelu ja ryhmähaastattelu	23
5.3 Havainnointi menetelmänä	25
6. HAKUSAATTOPALVELU VÄLINEENÄ	27
6.1 Hakusaattopalvelun esittely	27
6.2 Hakusaattopalvelun malli	28
7. PÄÄTELMIÄ PROSESSIN ETENEMISESTÄ JA ONNISTUMISESTA	31
7.1 Hakusaattopalvelu prosessina	32
7.2 Onnistumisen ja epäonnistumisen eväät	39
7.3 Ulkoisten tekijöiden vaikutus prosessin onnistumiseen	44
8. SENIORIT METROPOLIAN ESITTÄVÄN TAITEEN YLEISÖINÄ.....	46
8.1 Go-go -seniorit Metropolian esittävän taiteen uutena kävijäryhmänä	47
8.2 Slow-go -seniorit Metropolian esittävän taiteen yleisöinä	48
8.3 No-go -seniorit Metropolian esittävän taiteen yleisöinä	51
9. POHDINTA.....	52
LÄHTEET	56

LIITE: Hakusaattopalveluita Arabianrannassa

1. JOHDANTO

Aloittaessani opinnot Metropolia Ammattikorkeakoulun kulttuurituotannon koulutusohjelmassa, huomasin hyvin pian alueellisen tilauksen uudellisille palveluille. Koin palveluiden kehittämisen tärkeänä osana kulttuurituottajan työkenttää ja halusin kokemusta sekä uutta tietoa erilaisista senioreista muodostuvista kuluttajasegmenteistä. Halusin myös löytää uusia ja hedelmällisiä moniammatillisten ryhmien ja erityyppisten ihmisten yhteensaattamisen väyliä. Pohdintojeni keskiössä oli ajatus siitä, miten Metropolia Ammattikorkeakoulun esittävän taiteen koulutusohjelman näytöksiä voisi markkinoida Arabianrannassa, jotta alueen yhteisöt saataisiin aktivoitua uusiksi yleisöryhmiksi.

Olen kehittänyt osana opinnäytetyötäni hakusaattopalvelun, jonka pelkistettynä tarkoituksena on hakea ryhmiä tai yksittäisiä ihmisiä jostain heille ominaisesta paikasta. Kuten vaikkapa kassatyöntekijöistä koostuva ryhmä kaupan takaovelta liikkeen sulkemisen aikaan. Ryhmä viedään johonkin ennalta sovittuun kulttuuritapahtumaan tai vaikkapa ratkomaan jotakin yhteistä ongelmaa, verkostoitumaan tai saamaan yhteisiä kokemuksia. Matkan varrella tehdään teemoitettuja ryhmähaastatteluja.

Opinnäytetyössäni keskityn seniorikuluttajiin. Pohdin, voiko senioreita aktivoida Metropolian esittävän taiteen näytösten uusiksi yleisöiksi käyttämällä hakusaattopalvelua. Etenkin tänä historiallisena ajankohtana, kun seniorikansalaisia on yhä suurempi osa väestöstä, haluan pohtia myös tapoja,

joilla heitä voisi jakaa markkinoinnin kannalta käyttökelpoisiin asiakassegmentteihin.

Olen työskennellyt opiskeluaikani Metropolian Urbaani Luovuus -hankkeessa. Tehtävänäni on ollut innostavan toiminnan ja yhteisöjen aktivoimisen kehittäminen Arabianrannan alueella. Syntyi hakusaattopalvelu, jonka avulla kartoitettiin alueen asukkaiden mielipidettä asuinympäristöstään samalla kehittäen yhteisöllistä toimintaa.

Keskityn pohtimaan senioriväestöä kulttuuripalvelujen kuluttajana. Opinnäytetyöni liittyy etenkin esittävään kulttuuriin. Käytän esimerkkinä hakusaattopalvelukokeiluja, joihin ovat osallistuneet Arabianrannan seniorit tullessaan Metropolian esitysten yleisöksi. Hakusaattopalveluiden aikana olen käyttänyt tiedonhankintamenetelminäni yksilö- ja ryhmähaastatteluita sekä havainnointia.

Näen hakusaattopalvelun jatkuvasti kehittyvänä ja laajempaan käyttöön leviävänä toimintatapana, joka saa toteuttajista riippuen uusia merkityksiä ja mahdollisuuksia. Haluan nähdä sen myös kulttuurituottajan työvälineenä, joka avaa ovia yhteisöihin. Sellaisiinkin, joihin saattaa olla muuten hankala markkinoida omaa tapahtumaansa.

Opinnäytetyöni luvussa kaksi keskityn senioritietouteen sekä pohdin senioreita kuluttajina sekä yhteisön jäseninä. Luvussa kolme kerron opinnäytetyöni varsinaisen kysymyksen asettelun taustasta sekä Arabianrannasta hakusaattopalvelun kokeilemisen hiekkalaatikkona. Luvussa neljä pohdin käyttämiäni tutkimusmenetelmiä. Kerron tämän opinnäytetyöni työstön aikana käyttämäni menetelmistä ja niiden avulla kertyneestä aineistosta.

Luvussa viisi rakennan mallia hakusaattopalvelusta käsitellen samalla erilaisia näkökulmia, jotka pelkistetyn palvelumallin soveltamisessa pitäisi huomioida. Luvussa kuusi kerron hakusaattopalvelukokeiluista sekä haastattelutuloksista sekä avaamalla palvelussa käytettyä prosessia sekä ja sen eri vaiheita.

Lopuksi pohdin hakusaattopalvelun tulevaisuutta sekä käyttömahdollisuuksia. Pohdin myös erilaisia prosessin aikana syntyneitä ajatuksia ja tuloksia.

Pyrin opinnäytetyölläni antamaan kulttuurituottajille innostusta ja uusia ideoita toteuttaa sekä kehittää itse erilaisia jalkauttavia menetelmiä työnteon tueksi. Kulttuurituottajan työkentällä on tärkeää tunnistaa erilaisia asiakassegmenttejä ja oppia hyödyntämään kohtaamisia verkostoitumisen mahdollistajana. Hakusaattopalvelukokeilut ovat uudenlainen työväline kulttuurituottajalle, joka haluaa luoda itselleen sekä projektilleen sopivia uusia toimintamalleja sekä saada tietoa eri segmenttejen tarpeista, toiminnasta ja toiveista.

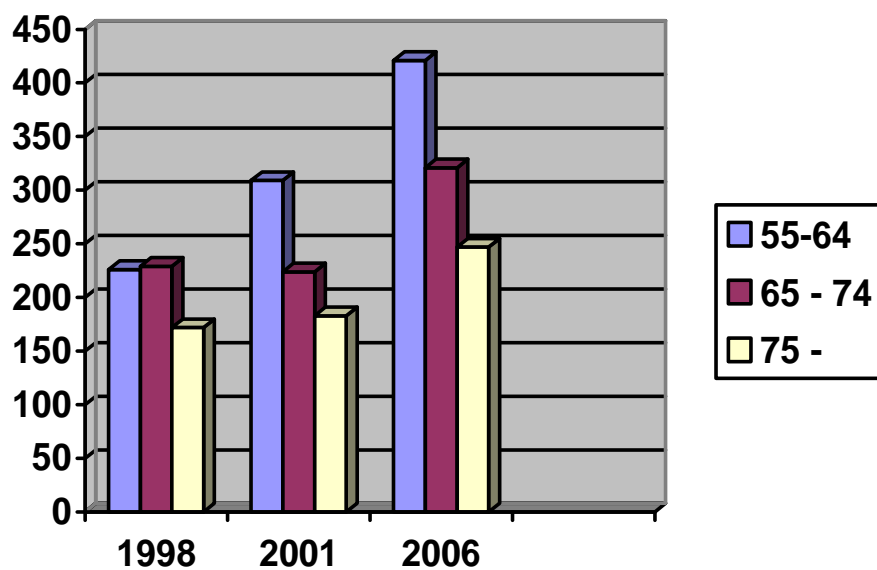
2. SENIORIT LUKUMÄÄRÄLTÄÄN KASVAVANA KULUTTAJARYHMÄNÄ

Opinnäytetyössäni keskityn pohtimaan senioriväestön jakamista kuluttajasegmentteihin. Olen kerännyt työni aineiston esityksellisen kulttuurin puitteissa tehdystä hanketoiminnasta, ja käytän esimerkkinä Metropolian esittävän taiteen esityksiin järjestettyjä hakusaattopalvelukokeiluja.

Senioreiden osuus kuluttajista markkinoilla on n. 35 - 55%, ja luku kasvaa vuosittain. Suomessa odotetaan ikärakenteen muutoksen takia olevan 5-10 vuoden päästä noin 1,5 miljoonaa senioriasukasta (Sonkin ym. 1999).

Seniorikuluttajia on Euroopan tasolla yli 120 miljoonaa. YK:n ennusteen mukaan vuonna 2050 maailmassa on enemmän yli 60-vuotiaita kuin alle 15-vuotiaita, (Vuorento 2001). Senioreille räätälöityjä palveluita suunnittelevien haasteena on nyt löytää tarpeeksi tehokkaat, muuntautuvat ja innostavat yleisötutkimuspalvelut, jotta pystytään tarjoamaan yksityisille markkinoille kohdennettuja senioripalveluita tukemaan mahdollista alimitoitettua vanhustenhuoltoa viriketoimintoinen ja tukitoiminen Suomessa. Tutkimusten jälkeen haasteena on vielä kuntien palveluita täydentävien kulttuuripalveluiden kehittäminen ja toteutus.

Havainnollistan senioreita kuluttajina vuosina 1998, 2001 ja 2006 kulttuuripalveluiden kulutuskäyttäytymistä kuvaavalla kaaviolla. Kaaviossa esitetään kulttuuripalveluihin käytettyjä euroja vuotta kohden. Yli 75-vuotiaiden senioreiden kulttuuripalveluiden kuluttaminen on noussut selvästi, jos tarkastellaan vuosien 1998 ja 2006 välistä erotusta. Toisaalta Tilastokeskuksen ikäjakaumat (esimerkiksi 55 - 64-vuotiaat) eivät kerro tässä tapauksessa, onko seniori eläköitynyt vai vielä työelämässä kiinni oleva henkilö.

Kaavio 1: Kulutusmenot kotitaloutta kohti / kulttuuripalvelut vuosina 1998, 2001 sekä 2006 (tilastolähteenä Tilastokeskus 2008)

Kuluttajakäyttäytymistä hahmottelevissa kartoituksissa pyritään saamaan vastauksia erilaisiin asioihin kuten vaikkapa ostotodennäköisyyteen tietyn asiakasryhmän kohdalla jos vertailussa on vähärasvainen tai paljon rasvaa sisältävä juusto.

Kuluttajien tuotteisiin kohdistuvia odotuksia voidaan mitata erilaisilla laadullisilla menetelmillä (Urala ym. 2005, 4) Laadullisia menetelmiä käytetään silloin, kun selvitetään minkälaisia asioita kuluttajat liittävät tiettyihin ilmiöihin ja asioihin. (mt s. 5)

Senioritietouden lisäksi opinnäytetyöni tässä luvussa pohdin myös Arabianrantaan aineistonkeruun ympäristönä sekä senioreita kuluttajasegmentteinä, yhteisöinä, käsitteinä ja numeroina.

2.1 Seniorimääritelmiä

Vanhuuden määrittely on ollut perinteikkäästi negatiivisväritteistä. Siihen on usein liittynyt passiivisuuden, pysähtyneisyyden, luopumisen ja vanhenemisen pelon ajatuksia. Vanhuus voi mielikuvana olla kaukainen ja hyvin lopullinen, pysähtynyt tila, johon on vielä pitkä matka.

Jan-Erik Ruth ja Eino Heikkinen totesivat Vanhuus Suomessa -kirjansa esipuheessa vuonna 1983, että ihmisen vanheneminen on yhtä monimuotoista kun itse elämäkin, eikä vanhuudelle ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Kirjassa myös kuvataan vanhenevien ihmisten syrjäytymistä tuotantoelämästä ja siihen sisältyvistä ihmissuhteista, arvostuksesta sekä vaikutusmahdollisuuksista. Vuonna 1983 seniorit nähtiin vielä yhtenä vanhusryhmänä, suurina ikäluokkina, mummoina ja pappoina.

Viime vuosina vanhuuden määritelmä on muuttunut nopealla tahdilla.

"Eläkeläisten käsitteleminen yhtenä ryhmänä on yhtä harhaanjohtavaa kuin puhua kaikista nuorista nuorisona" (Österman & Keskinen 2005, 78). Nykyään sana vanhus korvataan usein uusilla termeillä, kuten seniori, ikääntyvä eläkeläinen, harmaahapsi, harmaa pantteri, MAPPI (Mature Attractive Pioneer) (Suokannas 2010).

"Yleinen oletus on, että suuret ikäluokat ovat ottaneet omakseen varhaisen eläkkeellesiirtymisen. Ei välttämättä siksi, että tuntisivat itsensä vanhaksi vaan pikemminkin elääkseen toisen nuoruuden. Joidenkin näkemysten mukaan kolmas ikä, vapaa elämänvaihe, vielä yksi alku, a fresh map on suorastaan suurten ikäluokkien keksintö". (Karisto 2005, 291.)

Senioriväestön määrän kasvu on synnyttänyt tarpeen luoda malleja toiminnalle, joka ylläpitää ja edistää ikäihmisten henkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä ehkäisee syrjäytymistä. Ymmärtääkseen senioreiden kulutuskäyttäytymistä tai opinnäytetyössäni esittelemää hakusaattopalvelua senioripalveluna on tärkeää tutustua senioreiden kulutuskäyttäytymiseen sekä käsitteisiin.

”Suomalainen eläkeläiselämä muuttuu ja sen jotkin muutospiirteet ovat nähtävissä – Espanjassa. Aurinkorannikolla asuvat suomalaiset ovat tyypillisesti 60–70-vuotiaita. Vanhuksia he eivät vielä ole, ja kyse onkin ”kolmannen iän” tutkimisesta. Lähes huomaamatta on työiän ja varsinaisen vanhuuden väliin tullut melkoisen leveä ikäviipale, johon kuuluvien määrä koko ajan lisääntyy. Kolmannen iän väestölliset kuoret ovat olemassa, ja käsite on saamassa myös sisältöä sitä mukaa, kun eläkeläiselämä täyttyy uudenaikaisilla odotuksilla ja käytännöillä”. (Karisto, Laaksonen & Knuutila 200, 301.)

Suomen väestöstä 27,5% luokitellaan seniorikuluttajiksi, kolmannen iän ihmisiksi (Ikäinstituutti). Kolmannella iällä tarkoitetaan työnjättöiän ja varsinaisen vanhuuden väliin jäävää ikävaihetta. Kolmas ikä onkin – käsitettä tunnetuksi tehneen Peter Laslettin (1989. Karisto 2004) mukaan – henkilökohtaiselle hyvinvoinnille omistettua aikaa. Tähän tarjoaa mahdollisuuden lisääntynyt vapaa-aika ja mahdollisuus kokeilla erilaisia asioita mihin ei ole ollut välttämättä työiässä mahdollisuutta. Monet toteuttavat myös haaveitaan, jotka aikaisemmin elämässä jäivät kiireen ja välttämättömyyksiensä jalkoihin. Senioreilla on enemmän yhteistä lastensa kanssa kuin aikaisemmillä sukupolvilla on ollut (Ahtela 2008. 7). Seniorit panostavat yhä enemmän omaan hyvinvointiinsa ja terveyteensä, jolloin elämänlaatupalveluiden ja hemmottelupalveluiden kysyntä kasvaa (Ahtela 2008, 13).

Moni aloittaa uusia harrastuksia tai perehtymisen asioihin, joihin eivät ole ehtineet tai uskaltaneet tutustua ennen eläkeikää (Ikäinstituutti 2010). Vaikka kolmannessa iässä kronologinen ikä ei ole merkittävä, noin 60 – 80 -vuotiaat kuuluvat tähän ikäryhmään. Työelämä jätetään Suomessa keskimäärin 59 -vuotiaana, ja varsinaisen vanhuus katsotaan nykymääritysten mukaan alkavan 80. ikävuoden jälkeen (Lehtinen 2005).

Helsingiläiset seniorit pysyvät työelämässä pidempään kuin muualla Suomessa, ja he ovat koko maan senioreihin nähden melko hyvätuloisia. Helsingiläisillä senioreilla on koko maan eläkeläisiin verrattaessa varallisuutta liki kaksinkertainen määrä ja heidän asumistasonsa on korkea. Yleisimmin seniori asuu itse omistamassaan kaksiossa (Vihavainen 2005, 47). "Helsingissä kaupungin kustantamissa palveluasunnoissa asuminen on hiukan yleisempää kuin muissa suurissa kaupungeissa tai koko maassa yleensä". (Vihavainen 2005, 51.)

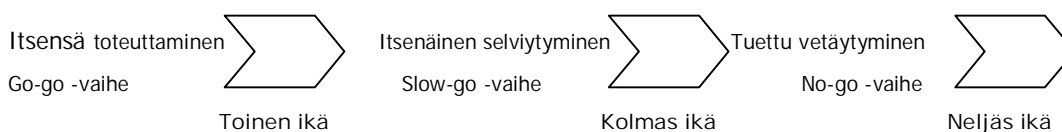
2.2 Seniorit kuluttajasegmentteinä

Segmentointi tarkoittaa markkinoiden jakamista toisistaan selkeästi erottuviin asiakasryhmiin. Organisaatio valitsee segmentointivaiheessa näistä asiakasryhmistä oman kohderyhmänsä. Segmentoinnin avulla voidaan rajata tietty asiakasryhmä, jolle palvelua ei kohdisteta (Hollanti & Koski 2007, 36-37).

Segmentointi toimii apuna palvelun kehittämisessä ja markkinoinnissa. Asiakasryhmien segmentointi tapahtuu monien eri tekijöiden perusteella. Näitä ovat muun muassa psykograafiset tekijät kuten elämäntyyli ja persoonallisuus sekä asiakkaan ostokäyttäytyminen markkinoilla (Koskimies 2007). Segmentointikriteerit valitaan sillä perusteella, että niiden avulla kyetään luokittelemaan asiakkaat eri markkinalohkoihin. (Rope & Vahvaselkä 1993, 44-45) Uuden palvelun kehittämisen kohdalla on tärkeää ensin pohtia olennaisimpia kriteereitä, joilla palvelun kuluttajia segmentoidaan. On myös tärkeää päättää, ketkä eivät ole palvelun kohdeasiakkaita. Seniorit mielletään helposti yhdeksi homogeeniseksi ryhmäksi. Opinnäytetyötäni varten olen rakentanut segmentointiperusteen hyödynnettäväksi senioriryhmien jaottelun tukena kulttuurituotannon kentällä.

Seniorit voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään elämänvaiheen mukaan. Näitä ryhmiä ovat Go-go-seniorit, Slow-go-seniorit sekä No-go-seniorit. (Sommers 2002). Esittelen seuraavaksi käsitteitä, joihin segmentointiperusteeni pohjautuvat.

Seniorikäsitteet voidaan ilmaista seuraavan kuvion avulla:

Kaavio 2: seniorikäsitteet kaaviona

Itsensä toteuttamisen ajan on arvioitu kestävän noin 20 vuotta, itsenäisen selviytymisen ja tuetun vetäytymisen ajan taas noin 3-5 vuotta. Tämä sillä oletuksella, että ihmisen keskimääräinen eliniän ennuste on 78-vuotta. (Seniorpolis tuotekehityskonsortio 2005.)

Ikääntyvää, juuri eläkkeelle jääneiden aktiivisten senioreiden ryhmää voidaan kutsua Go-go-eläkeläisiksi, jotka eivät kaipaa erityisiä ikäihmisspalveluita (Sonkin ym. 1999).

Go-go-vaiheessa työnteolta jäänyt aika investoidaan vaikkapa harrastamiseen, perheeseen, matkusteluun ja yhdessäoloon. Tällä senioriryhmällä on suuri kulutuspotentiaali sekä aikaa syventyä taiteisiin sekä harrastuksiin. Senioreiden ryhmä on myös tottunut kuluttamaan sekä tiettyyn elämäntasoon. Eläköitymisen jälkeen aikaa on enemmän ja halu kehittää itseään ja mahdollisesti aloittaa uusia harrastuksia voi olla hyvinkin suuri. "Seniorit eivät lopeta erilaisten palveluiden käyttöä työelämästä eläkkeelle jäätyään, vaan päinvastoin voi syntyä uusia tarpeita ja mielenkiinnon kohteita". (Keskinen & Österman 2005, 77.)

Slow-go-senioriksi kutsutaan henkilöä, joka tarvitsee jo jonkin verran tukea elämiseensä (Sommers 2002). Slow-go-seniori voi asua joko omassa kodissaan lähipiirin tukemana tai vähäisen tuen senioritalossa. Helsingissä toimii noin neljäkymmentä yksityistä senioritaloa, jotka tarjoavat palveluasumista (Vihavainen 2005, 49).

Slow-Go -vaiheen jälkeen seuraa tuetun vetäytymisen aika, jolloin seniori ei enää ole aktiivisesti harraste-elämässä ja tarvitsee elämiseensä jo täyden tuen

(Seniorpolis tuotekehityskonsortio 2005). Tukea tarjoavat esimerkiksi Helsingin alueella erilaiset Helsingin kaupungin palveluasunnot, joita on kolmessakymmenessä erillisessä talossa (Vihavainen 2005, 71). Tarjolla on myös tehostettua palveluasumista kuudessa ryhmäkodissa sekä monenlaisia yksityisiä hoivakoteja kuten opinnäytetyössäni esimerkkitapauksessa käyttämäni yksityinen hoitokoti Käkikello. Yksityisiä palveluasumisen sekä tehostetun asumisen paikkaa Helsingin kaupunki ostaa vuodessa noin tuhat (Vihavainen 2005, 49).

Yli 85-vuotiaista noin viideosa asuu omassa kodissaan yksin. Yli 85-vuotiaista viideosa on muuttanut laitokseen (Vihavainen 2005, 51). Käytännössä kaikki pitkäaikaishoidossa olevat ovat yli 75-vuotiaita. Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen arvioidaan kestävän 3 - 3,3 vuotta. (Excell & Peiponen 2005, 73.)

Neljäntenä ikävaiheena on varsinainen vanhuus, no-go elämänvaihe, jolloin riippuvuus muista ihmisistä kasvaa ja autonomia kaventuu. Tätä ajanjaksoa kutsutaan varsinaiseksi vanhuudeksi. (Karisto 2004.)

Dementian esiintyvyys lisääntyy iän mukana. Suomessa 8 % yli 65-vuotiaista sairastaa vähintään keskivaikeaa dementiaa ja yli 85-vuotiaista 35 %. Vuonna 2005 maassamme oli noin 85 000 dementiapotilasta. Vuonna 2030 heitä arvioidaan olevan 128 000. (Soininen 2009).

"Muistisairaudet ovat merkittävin syy ikääntyneiden toimintakyvyn menetykseen ja yleisin pitkäaikaisen laitoshoidon syy". (Huusko 2004, 101)

Dementiapotilaista lähes 60% hoidetaan laitoksissa. Näitä elämänsä yksinomaan laitoksessa viettäviä ihmisiä voidaan kutsua myös No-go-senioreiksi. No-go -vaiheessa ihminen ei enää poistu ulkomaailmaan, on täysin riippuvainen toisen ihmisen hoivasta eikä osallistu aktiviteetteihin.

Näiden segmentointiperusteiden varassa voidaan senioreita jakaa erilaisiin asiakassegmentteihin. Opinnäytetyössäni olen kohdistanut kehittelemäni palvelun kahteen eri senioriasiakassegmenttiin. Slow-go-senioreihin sekä Go-go -

senioreihin. Olen rakentanut määritelmän myös No-go-senioreista, jotka eivät varsinaisesti ole kehittämäni hakusaattopalvelun käyttäjäryhmä. On kuitenkin tärkeää pohtia, miksi No-go-seniorit jäävät rajatuksi ulos pohdittaessa hakusaattopalvelun potentiaalisia senioriasiakassegmenttejä. Pohdin No-go -senioreita esittävän taiteen palveluiden kuluttajina sekä hakusaattopalvelun asiakassegmenttinä opinnäytetyöni luvussa kahdeksan.

2.3 Seniori yhteisössä

Onnellisuustutkijoiden mukaan kuuluminen yhteisöön ja yhteisten arvojen jakaminen synnyttää maksimaalisen onnellisuuden tunteen (Kurki 2000).

Arkikielessä sana yhteisö tarkoittaa usein väljästi ryhmää, jolla ajatellaan olevan jotain yhteistä (Jauhiainen & Eskola 1994, 43). Yhteisöiksi voi mieltää liki kaikki olemassa olevat ryhmittymät. Yhteisöön kuulumalla ollaan osana ryhmää, saadaan mahdollisuuksia, tietoa ja taitoja yhteisön sisällä. Yhteisöön kuulumalla saadaan myös vertaistukea sekä ymmärrystä asioista, joita yhteisön ulkopuolella ei ymmärrettäisi.

Senioreille on tarjolla paljon erilaisia yhteisöllisiä toimintamuotoja: disco yli viiskymppisille, laivayhtiöiden kultaisen linjan lähtöjä 60 vuotta täyttäneille ja senioriristeilyjä yli 55-vuotiaille. Tarjolla on myös räätälöityjä senioriryhmämatkoja ulkomaille sekä ihania ja virkistäviä hyvän olon kylpylämatkoja tai kuntoa nostavia patikointiretkiä senioreille. Seniori voi osallistua harrastuspiirien toimintaan, opintopiireihin, seniorinäytöksiin elokuvateattereissa sekä konserteissa tai vaikkapa jumpata "ikivihreänä" tai tanssia "ikinuorena". Senioreiden yhdistyksillä on omia lomakeskuksia ja -koteja jäsentensä käyttöön, ja usein lomiin voidaan hakea sosiaalisin perustein taloudellista tukea (Keskinen & Österman 2005, 79). Pienimuotoisemmatkin kokoontumiset, kuten päiväkahvit, ovat etenkin senioritaloissa jokapäiväisiä tapahtumia. Yhteisöiksi voidaan laskea myös seurakunnat sekä kesäisin kerrostalon pihamaalla toisiaan tapaavat seniorileidit.

Eläkeläiset ovat innokkaita kulttuurin kuluttajia (Keskinen & Österman 2005, 79). Yksin rientoihin lähtemisen mahdollista vaikeutta helpottamaan on perustettu erilaisia eläkeläisten yhdistyksiä, joita löytyy lähes joka kunnasta.

Eläkkeelle siirtymisen jälkeen poistutaan tutusta jokapäiväisestä työyhteisöstä, ja yhteisöksi muodostuvat muun muassa harrastukset sekä lähipiiri. Senioritalojen asukkaat muodostavat oman yhteisönsä talon sisällä. Tämän lisäksi yksittäiset senioritalot muodostavat valtakunnallisia ryhmittymiä, kuten Aktiiviset Seniorit ry. Yhteisöllisyys toimii asioiden sekä ihmisten hyvinvoinnin tukijalkana ja antaa mahdollisuuden asioiden jakamiseen ja osallistumisen tunteeseen ryhmän sisällä.

”Tutkijat ovat kuitenkin kiistelleet siitä, onko sosiaalinen pääoma yksilöllinen vai kollektiivinen ominaisuus”. (Lindfors 2007). Vai onko niin, että sillä on sekä yksilöön että kollektiiviin palautuvia ominaisuuksia? Lindforsin (2007) mukaan eri alojen – antropologia, filosofia, sosiologia, psykologia ja lääketiede – tutkimukset viittaavat siihen, että yhteisöllisyydellä olisi positiivinen vaikutus terveyteen. Näin ollen yhteisöllinen tekeminen ja yhdessä kokeminen lisää yhteisön sosiaalista pääomaa ja vahvistaa yhteisössä elävien yksilöiden onnellisuuden tunnetta sekä parhaimmillaan vaikuttaa positiivisesti terveydentilaan.

3. KAKSI ESIMERKKITAPAUSTA: LOPPUKIRI JA KÄKIKELLO

Etenkin kulttuurituottajan näkökulmasta on mielenkiintoista pohtia kahta helposti jopa yhdeksi massaksi mielletävää ryhmää. Kummatkin ryhmät ovat senioreita ja kummatkin asuvat tuetusti. Todellisuudessa Käkikellon seniorit ovat Slow-go -vaiheessa olevia dementoituneita asukkaita, jotka tarvitsevat jo täyden tuen elämislleen ja jokapäiväisistä asioista suoriutumiseen. Aktiiviset seniorit ry:n Loppukiryhteisön ikärajaksi on asetettu 48+ vuotta. Yhteisön asukkaat ovat Go-go elämänvaiheessa olevia aktiivisesti kulttuurielämää seuraavia sekä siihen osallistuvia senioreita. Yhteisö asuu tuetusti Arabianrannassa. Tuella tarkoitetaan tässä yhteydessä lähinnä yhteisön tukea.

Olen soveltanut ryhmässä tapahtuvan teemahaastattelun, yksilöhaastattelun sekä hakusaattopalvelun malleja seuraaviin palvelun sekä tämän opinnäytetyöni kannalta keskeisiin ryhmiin Helsingissä Arabianrannan alueella.

1. Käkikello-hoitokoti
2. Aktiiviset seniorit ry, Loppukiryhteisö

Esittelen nyt pääpiirteittäin molemmat senioriryhmät seuraavissa alaluvuissa.

3.1 Hoitokoti Käkikello

Yksityinen vanhusten pienryhmäkoti Käkikello on toiminut vuoden 1992 alusta lähtien Helsingin Veräjämäessä paritalossa, puistomaisessa miljöössä. Käkikellolla on oma pihapiiri ulkona olemista varten. Työntekijät järjestävät senioreille toimintaa pihapiirissä. Puutarhanhoito on ollut suosittu aktiviteetti senioreiden keskuudessa.

Koti tarjoaa tehostettua asumispalvelua henkilöille, jotka eivät tule toimeen yksin kotona ja jotka tarvitsevat luotettavaa, turvallista huolenpitoa ja lisääntyvää hoivaa. Pienryhmäkoti sopii myös toipilaille ja muistihäiriöisille sekä kuntoutusta ja vaihtelua kaipaaville ikäihmisille.

Hakusaattopalvelukokeilussa oli mukana Käkikellon työntekijöitä, Käkikellon johtaja sekä kahdeksan huonokuntoista, muistisairasta senioria.

Käkikellon asukkaat hakusaatettiin katsomaan Metropolian kesäteatterin tuotantoa kesällä 2008. Aktiiviset seniorit ry:n Loppukiriläiset olivat valmistaneet Urbaani Luovuus –hankkeen projektipäällikkö Pilvi Kallion kanssa *Anton Tsehovin Kolme Sisarta* kesäteatterinäytelmäksi. Näytelmä esitettiin Arabianrannassa Metropolian kesäteatterissa eli yhteispihalla.

Käkikellon asukkaat päätettiin hakusaattaa katsomaan eri elämänvaiheessa olevan senioriyhteisön työstämää teatteria. Yhteistyöhön päädyttiin yhteisten keskusteluiden pohjalta.

Tapasin Käkikellon johtajan, Irmeli Virkin, Metropolian yhteispihan avajaisissa. Hän kertoi kuulleensa hakusaattopalvelusta Metropolian Urbaani luovuus - hankkeen projektipäälliköltä Pilvi Kalliolta ja oli kiinnostunut palvelusta. Pohdimme yhdessä miten hakusaattopalvelu olisi mahdollisesti sovellettavissa Käkikellon muistisairaiden senioreiden kanssa. Keskustelimme Käkikellon asukkaista sekä sopivasta ajankohdasta hakusaattopalvelun toteuttamiselle. Kysymyksenä olisi myös sopivan kohde-esityksen löytäminen Käkikellon senioreille ja työntekijöille. Päädyimme keskusteluissamme hyvin pian Loppukiryhteisön ja Urbaani luovuus - hankkeen yhteiseen Kolme Sisarta -näytelmään.

Näytelmä oli sopivaan aikaan päivästä, se oli ulkotiloissa ja sen sovitus oli tarpeeksi lyhytkestoinen ajatellen senioreita, jotka eivät välttämättä jaksaisi keskittyä kovin pitkää aikaa yhtäjaksoisesti. Lisäksi ajatus senioreiden viemisestä katsomaan Aktiivisten senioreiden Loppukiryhteisön valmistamaa esitystä tuntui kiinnostavalta ja eteenpäinvievältä hakusaattopalvelua ja sen kehittymistä ajatellen. Yhteistyö alkoi siis molemminpuolisesta kiinnostuksesta ja varsinaista palvelun myyntiprosessia ei tarvinnut käydä lävitse.

Käkikellon hakusaaton jälkeen järjestettiin vielä seurantakäynti, jonka tarkoituksena oli kokeilla käytännössä tulosten pohjalta räätälöityjä lyhyitä improvisaatiotekniikoihin pohjaavia harjoitteita. Vierailu järjestettiin noin kaksi viikkoa ensimmäisen tapaamisen jälkeen. Seurantakäynnin kesto oli noin puoli tuntia, ja varsinaiset senioreiden kanssa tehdyt harjoitteet kestivät vain noin viisitoista minuuttia. Seurantakäyntiin ei sisällynyt varsinaista haastatteluosuutta vaan harjoitteiden onnistuminen ja tarpeellisuus arvioitiin havainnoimalla. Seurantakäynnillä saatiin kuitenkin palautetta hakusaattopalvelun onnistumisesta vapaamuotoisen keskustelun avulla.

Käkikellossa vierailun päätarkoituksena oli kartoittaa Arabian alueella ja lähialueilla senioriasukkaille tarjottavan aktiviteetin ja kulttuuripitoisen ohjelman tarvetta. Haluttiin myös selvittää, minkälaista toimintaa Slow-go -elämänvaiheessa oleville senioreille olisi hyvä järjestää ja miten sitä tulisi markkinoida alueellisesti. Onko Slow-go -vaiheessa oleville senioreille tarve järjestää toimintaa, vai onko toiminnan tilaajana kenties senioreiden omaiset sekä hoitokotien työntekijät. Ovatko Slow-go -vaiheessa olevat seniorit Metropolian esittävän taiteen näyttösten kohdeyleisöä? Pohdin senioreiden osallistumista teatteriyleisöksi opinnäytetyöni luvussa kahdeksan.

”Toi poikahan on tullu tänne pyyhkimään pölyjä meidän katosta”

- Vanhus, 89v äänittäjästä joka seiso i äänityspuomin kanssa.

3.2 Aktiiviset seniorit ry, loppukiryhteisö Arabianrannassa

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liiton Vuoden Isovanhemmaksi 2009 valittu Loppukiryhteisö on yhteisöllisen asumisen senioritalo. Tämäntyyppinen senioreiden yhteisöasumiskokeilu on ensimmäinen lajiaan Suomessa. Loppukiryhteisö on osa Aktiiviset Seniorit ry:n toimintaa, ja sanansa mukaan Aktiiviset seniorit ovat aktiivisia. Loppukiryhteisö -talon rakennuttamisesta on vastannut Aktiiviset Seniorit ry. Kulttuuri sekä sen itsenäisesti sekä aktiivisesti kuluttaminen kuuluu kiinteästi Loppukiriläistä elämään, joten yhteisö toimi hyvänä vertailukohtana esimerkki Käkikello hoitokodille.

Ryhmä loppukiryhteisön asukkaita hakusaatettiin katsomaan Metropolian esittävän taiteen opiskelijan, Veli-Pekka Kohon taiteellista lopputyötä Niskavuoren Heta. Loppukiryhteisön jäsenet (jatkossa Aktiiviset) kutsuttiin osallistumaan näytelmän työstöön jo harjoitusvaiheessa. Osa Aktiivisista Senioreista kävi katsomassa näytelmän harjoituksia tullen näin osaksi näytelmän tuotantoprosessia.

*"Mä vielä kehuisin niitä harjoituksia
niitä oli tosi kiva seurata
ihanku se olis kehittyny koko aika siinä "*
- Aktiivinen Seniori

Loppukirin talossa on 72 asukasta. Pariskuntia on 15, yksin asuvia miehiä neljä. Puolet asukkaista ovat sinkkunaisia. Yhteisön ikähaitari on laaja: yhteisön nuorin asukas on 53-, ja vanhin 88-vuotias. Suurin osa asukkaista on alle 68-vuotiaita. Yhteisön mottona on asua miellyttävästi yhdessä pitäen huolta muista yhteisön jäsenistä sekä pitää yllä aktiivisuutta, itsemääräysoikeutta ja uuden oppimista lisääntyvistä ikävuosista huolimatta. Tähän tähtää itse järjestettävä virkistys- ja kulttuuritoiminta.

Koska yhteisö on iso, se tarvitsee käyttöönsä toimivan tiedotuskanavan. Tätä varten Taideteollinen korkeakoulu ja Metropolia suunnittelivat yhteistyössä Aktiivisten senioreiden kanssa "Miina" -järjestelmän, jonka kautta yhteisön jäsenet hoitavat käytännön tiedottamisen, ilmoittautumiset ja tilojen varaukset. Myös sähköposti on osoittautunut hyväksi tiedon välityskanavaksi, koska suurin osa asukkaista käyttää aktiivisesti tietotekniikkaa. Myös hakusaattopalveluista sovittiin sujuvasti sähköpostilla.

Varsinainen yhteistyö Metropolian Urbaani Luovuus -hankkeen ja Loppukiryhteisön välillä lähti käyntiin vuonna 2008, kun 12 Loppukiryhteisön asukasta kutsuttiin Metropolian Urbaani Luovuus -hankkeen toimesta esiintyjiksi Metropolian yhteispihan kesäteatterinäytelmään.

*Moni Aktiivinen seniori elää
"uutta nuoruuttaan" tai uutta siirtymävaihetta, jolloin he ovat valmiita
tekemään laadullisen muutoksen - usein se tarkoittaa suuntautumista
kulttuuriin ja omaan taiteeseen (ite tehty taide?), johonkin johon ei
ruuhkavuosina ollut aikaa. (Pilvi Kallio, teatteri-ilmaisun ohjaaja, Urbaani Luovuus -
hankkeen projektipäällikkö).*

4. ARABIANRANTA UUDEN PALVELUN HIEKKALAATIKKONA

Kehittyvänä sekä yhteisöllisenä asuinpaikkana Arabianranta on otollinen ja mielenkiintoinen hiekkalaatikko uuden palvelun kehittämiseksi. Etenkin projekteille, hankkeille sekä uusille palveluille, joihin taide liittyy olennaisena osana. Vuonna 2000 Helsingin kaupunki asetti Arabianrannan tuleville rakennuttajille veloituksen käyttää taiteeseen 1-2% rakennuskustannuksista. Paikka on siis jo lähtökohtaisesti otollinen projekteille, joissa taide näyttää suurta osaa (Isohanni 2007, 69). Arabianrannan asukkaat tuntuvat myös tottuneen taiteeseen ja osaavat ottaa sitä vastaan jokapäiväisessä elämässään.

Alueen alkuperäisasukkaat ovat aikanaan muuttaneet rakennustyömaiden keskelle. Oma asuinmiljöö koettiin keskeneräisyydestä huolimatta valmiiksi. (Mäenpää, 2007, 164). Arabianrannan asukkaat kokevat alueen yhteisöllisenä ja hengen hyvänä. Yhteisöllisyyttä koetaan arkipäivässä yhteispihojen yhteydessä. Pasi Mäenpään (2006) Arabianrannassa tekemän tutkimuksen perusteella tiiviimmän yhteisöllisyyden sijaan haastatellut kaipaavat enemmän urbaanimpia yhdessäolomuotoja, paikkoja oleskella ja nähdä muita ihmisiä ja siinä mielessä seurustella julkisesti. Pasi Mäenpää kutsuu Arabianrantaan -kirjassa tällaista katseenvaraista urbaania sosiaalista kanssakäymistä katuseurallisuudeksi.

Arabianrannassa yhteisöllisyys näyttäytyy myös aktiivisen asukastoiminnan kautta. Arabianrannan, Toukolan ja Vanhankaupungin asukasyhdistys ARTOVA järjestää aktiivisesti toimintaa asukkaille ja pyrkii kehittämään ja vakiinnuttamaan alueen yhteisöllisyyttä.

Kulttuuri- ja taidealan ammattikorkeakouluopetus alkoi Arabianrannassa 1990-luvun lopulla, kun silloinen Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian toiminta käynnistyi. Arabianranta on rakentunut seitsemässä vuodessa tarinoivaksi, soivaksi ja osallistavaksi kaupunginosaksi (Ranta-Mayer, 2007, 253).

Hakusaattopalvelua rahoittaneen Metropolia-ammattikorkeakoulun Urbaani luovuus –hankkeen yhtenä päämääränä on ollut tiedonsaanti Arabianrannan alueen yhteisöjen elämästä hakusaattopalvelun ja teemahaastatteluiden avulla. Keskeisimpiä tutkimusongelmia sekä -teemoja ovat olleet:

1. Asumistyytyväisyys tai –tyytymättömyys. Alueella asumisen hyvät ja huonot puolet
2. Miten Metropolian esittävän taiteen näytöksiä olisi hyvä markkinoida Arabianrannassa
3. Miten Arabianrannan asukkaat haluaisivat osallistua Metropolian toimintaan alueella
4. Kehittämisen- ja yhteistyöideat
5. Verkostoitumisen mahdollisuudet
6. Yhteisöllisyyden vaikutukset alueella

Olen rajannut käytettäväksi opinnäytetyössäni Arabianrannan alueen senioreiden kanssa toteutettujen Metropolian esittävän taiteen näytöksiin suuntautuvien hakusaattopalveluiden materiaalit. Käytän opinnäytetyössäni materiaalia kohdista 1-3. Kerron haastatteluiden aikana syntyneitä tuloksia opinnäytetyöni luvussa seitsemän.

Asumistyytyväisyyttä Arabianrannassa sekä lähialueilla kuten Toukolassa ja Kumpulassa on kartoitettu järjestämällä ryhmähaastatteluita hakusaattopalvelukokeilujen yhteydessä. Keskusteluissa on tullut esille muun muassa seikkoja rakennustyömaiden sekä yhteispihojen vaikutuksesta asumismukavuuteen. Urbaani Luovuus -hankkeen tarkoituksena on tukea, kehittää ja ylläpitää yhteisöllistä toimintaa Arabianrannan alueella. Asukkaiden

mielipiteet asuinpaikasta olivat tärkeitä kysymyksiä, jotka ovat olleet jokaisessa hakusaattopalvelukokeilussa esillä.

Hakusaattopalveluiden yhteydessä järjestettävissä teemahaastatteluissa on kysytty myös alueen asukkaiden toiveita osallistua Metropolia ammattikorkeakoulun tai muiden oppilaitosten alueelliseen toimintaan.

Ryhmiä teemahaastatteluja on toteutettu hakusaattopalveluiden yhteydessä kävelymatkan aikana. Lisäksi yksilöhaastatteluja on toteutettu hakusaattopalvelukokemusten jälkeen.

5. TUTKIMUSMENETELMIÄ

Yleisimpinä tutkimusmenetelminä käytetään kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineisto on määrällistä, numeraalista (Uusitalo 2001, 79).

Valinta eri tutkimusmenetelmien välillä suoritetaan analysoimalla, minkälaisia ilmiötä halutaan tutkia. Onko ilmiö singulaarinen, yksilöitävässä oleva ilmiö, tapahtuma tai tapahtumaketju vai geneerinen ilmiö, joka viittaa johonkin ilmiöluokkaan.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään tutkimaan rajattua aineistoa, joka on esitettävissä lukuina. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston rajat ovat avoimemmat. Aineistoa voidaan hankkia vaikkapa kenttähavainnoinnilla, vapaamuotoisilla haastatteluilla sekä dokumentoimalla. Informantin elämänvaihe, viireystila sekä motivaatio vaikuttavat aineistonkeruumenetelmän valintaan. No-go -vaiheessa olevan seniorin haastattelu lomaketutkimuksella ei välttämättä ole oikea menetelmä olettaen, että mahdollisesti dementoitunut seniori ei enää itse päättä, minkä merkkisiä tuotteita hän kuluttaa. Tällöin lomaketutkimus teetettäisiin seniorin omaisilla tai hoitajilla. Jos tutkittaisiin, minkälaisesta toiminnasta No-go -elämänvaihettaan elävä seniori nauttii, voisi toiminnallinen tutkimus olla oikea menetelmä tiedonhankintaan. Tietoa saataisiin havainnoimalla seniorin toimintaa, jaksamista sekä motivaatiota kokeellisen toiminnan aikana.

Kvantitatiivinen tutkimus, toisin sanoen yhdessä tekeminen, innostaminen, aktivoiminen ja mahdollisuuksien mukaan liikkuminen antaa mahdollisuuden tutkimustulosten syntymiseen toiminnan yhtenä osana.

Opinnäytetyöni aineistonkeruussa olen käyttänyt kolmea eri menetelmää: Yksilöhaastattelu, ryhmähaastattelu ja havainnointi. Havainnointikeinona käytössä on ollut hakusaattopalvelukokeiluista työstetty valokuva-, ääni- sekä videomateriaali. Olen valinnut menetelmäni sillä periaatteella, että niiden pitäisi tukea yhteisöllistä, aktivoivaa ja Arabianrantaan sopivaa toimintaa. Pää tavoitteenani ei ole ollut saada kvantitatiivista ja eksaktia tutkimustietoa vaan päästä lopputulemaan siitä, onko kävelevä teemahaastattelu sekä hakusaattopalvelu menetelmiä, joilla saadaan aktivoitua senioreita uusiksi esitysten kävijäryhmiksi.

5.1 Teemahaastattelu

Laadulliset tutkimusmenetelmät kuvaavat todellista elämää (Hirsjärvi ym. 2009, 161). Tutkiessa senioriryhmien aktivoimista Metropolian esittävän taiteen näytösten yleisöksi pohditaan inhimillisiä asioita. Inhimilliset seikat ovat myös tavallisesti vaikeimmin mitattavissa. Monien eri tutkimusmenetelmien avulla saadaan empiiristä tietoa useista inhimillisistä toiminnoista. Joskus tutkija joutuu kuitenkin väistämättä toteamaan, että joidenkin tärkeiden ilmiöiden selittämäksi on etsittävä toisenlaisia kuvaustapoja (Hirsjärvi & Hurme 1991, 7).

Teemahaastattelu sisältää paljon kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtia mutta sitä voi myös käyttää kvantitatiivisesti painottuneessa tutkimuksessa (Hirsjärvi ym. 2009. 208).

Teemahaastattelun voi mieltää myös keskusteluksi, jolla on ennalta päätetty tarkoitus. Keskustelu tähtää informaation keräämiseen ja on ennalta suunniteltua päämäärähakuista toimintaa. Pelkän keskustelun funktiona saattaa olla ajan viettäminen yhdessä. Haastattelu tapahtuu haastattelijan ehdoilla tai ainakin hänen johdolla (Hirsjärvi ym. 1991, 25).

Teemahaastattelumenetelmällä tehty tutkimus voi parhaimmillaan tuottaa yksilön kokemuksen kautta uutta teoriaa käytännön senioreiden hoitotyön kehittämisen tueksi. Kokemuksen tutkimista tarvitaan, jos hoitotyön laatua halutaan parantaa. (Hannila & Kyngäs 2008).

Teemahaastattelu sopii hyvin menetelmäksi, kun halutaan tutkia asioita, joista tiedetään hyvin vähän etukäteen, eikä tiedetä minkälaisia vastauksia tullaan saamaan. Teemahaastattelussa haastattelu kohdistetaan tiettyihin aihepiireihin. Teemahaastattelulle ominaista on myös, että haastateltavilla on kokemusta sekä tietoa samankaltaisista asioista. Kuten vaikkapa No-go -senioreiden kanssa työtään tekevillä on tietotaitoa erilaisissa elämänvaiheissa olevien senioreiden tarpeista eri ikäkausina. Tällöin No-go -senioreiden hoitajaa haastatteleamalla voidaan saada tietyissä tapauksissa tietoon seikkoja, joita ei saataisi haastatteleamalla itse senioria.

Teemahaastattelua hakusaattopalvelun yhteydessä on kokeiltu kahden erilaisen senioriryhmän kanssa. Aivan ensimmäisessä kävelyssä oli mukana kuusitoista Aktiivista Senioria, valokuvaaja, hakusaattaja ja kohdenäytelmän ohjaaja. Kävelykokemus ja etenkin teemahaastattelun toteuttaminen kävelen onnistuivat hyvin. Tässä vaiheessa kävelevän teemahaastattelun rakenne tai edes sen tekeminen tiedostetusti ei vielä ollut selvillä, vaan oli päätetty, että teemahaastatteluosuus toteutetaan matkalla, koska kävellessä on mukava keskustella asioista.

Seuraava teemahaastattelu hakusaattopalvelun yhteydessä järjestettiin yksityiseen hoitokoti Käkikelloon. Kävelymatkan osuus taitettiin pääosin autokyydein, ja varsinaista yhteistä kävelyä oli vain noin kaksisataa metriä. Teemahaastatteluosuus päätettiin ennakkosuunnitelmista poiketen jättää pois ohjelmasta, koska seniorit eivät halunneet keskustella teemoista. Heitä puhuttivat pääasiassa ympäröivä luonto, raviradat, lapsuus sekä mukana ollut kuvausryhmä.

Tämän takia kysymykseni koskivat yhteisen teatterireissun toteuttamista sekä siihen liittyviä järjestelyjä. Tarvitsin lisää tietoa etenkin siitä, miten pitkiä matkoja laitostuneet seniorit jaksaisivat kävellä, ja kuinka pitkä aika siirtymiseen pitäisi varata. Olin myös kiinnostunut saamaan selville, kuinka pitkän teatteriesityksen

seniorit jaksaisivat katsoa. Halusin myös tutkia, minkälaisia palveluita Metropolian opiskelijat voisivat tarjota laitostuneille senioreille ja miten palveluita voitaisiin markkinoida.

Lisäksi havainnoin senioreiden keskittymiskykyä ja etenkin asioita joita seniorit olivat innostuneita tekemään. Käkikellon kohdalla pelkkä teemahaastattelu ei antanut tarpeeksi vahvoja tuloksia palvelun räätälöimiseen, vaan päätin toteuttaa itse hoitokodissa muutamia helppoja harjoitteita senioreiden kanssa. Havainnoin harjoitusten ajallisen keston vaikutusta sekä erilaisten harjoitteiden vaikutusta senioriryhmään.

Harjoitteiden suorittamisen jälkeen haastattelin hoitokodin työntekijää harjoitteiden onnistumisesta ja räätälöin tämän pohjalta hakusaattopalvelun Hoitokoti Käkikellon asukkaille.

Käkikellossa haastateltiin kahdeksaa senioria sekä kahta työntekijää ja hoitokodin johtajaa.

Haastattelujen tarkoituksena oli pääasiassa saada tietoa tulevan hakusaattopalvelukokemuksen toteuttamista varten. Etenkin Käkikellon kohdalla taustatiedon saaminen oli erittäin tärkeää. Pelkkien internetistä löytyvien faktojen perusteella oli hankala lähteä räätälöimään teatterikokemusta jo laitostuneille senioreille.

Loppukiriyhteisön kohdalla teemahaastatteluosuus järjestettiin ennen siirtymistä yhteisön tiloista Metropolian teatterisaliin. Haastattelujen tarkoituksena oli pääasiassa keskustella tulevasta kokemuksesta. Varsinaisia kysymyksiä oli monta, mutta rajaan nyt tähän opinnäytetyöhöni niistä kaksi tärkeintä.

1. Arabianrannassa asumisen hyvät ja huonot puolet?
2. Miten Arabianrannassa pitäisi markkinoida Metropolian esittävän taiteen näytöksiä? Minkälainen mainonta tavoittaisi alueen senioriasukkaat parhaiten?

Hirsjärven (1991, 8) mukaan teemahaastattelu on osoittautunut menetelmäksi, joka sallii tutkimuksen kohteeksi valittujen henkilöiden mahdollisimman luontevan ja vapaan reagoinnin.

Etenkin marginaaliryhmien kanssa työskennellessä luontevuus ja rehellisyys ovat edellytyksenä oikeiden tulosten saamiseen ja omalta osaltaan vaikuttivat tämän opinnäytetyöni aineistonkeruumenetelmän syntymiseen.

5.2 Yksilöhaastattelu ja ryhmähaastattelu

Yksilöhaastattelussa nimensä mukaan haastateltavia on vain yksi kerrallaan (Vuorela 2005, 40). Yksilöhaastattelu saattaa tuntua helpommalta sekä yksinkertaisemmalta tavalta. Haastattelun aikana syvennyttään yhteen informanttiin ja haastattelun jälkeen analysoidaan yhteen vastaajaan liittyvä materiaali.

Yksilöhaastattelun sijasta voidaan toteuttaa myös ryhmähaastattelu.

Ryhmähaastatteluissa haastattelijä puhuu tavallisesti kaikille haastateltaville samanaikaisesti. Ryhmähaastattelu on tehokas haastattelun muoto, koska sen avulla saadaan haastateltua monia ihmisiä samaan aikaan. Ryhmän läsnäololla on hyvät ja huonot puolensa. Ryhmä voi auttaa, jos kysymyksessä on muistinvaraisia asioita sekä korjata väärinymmärryksiä. Ryhmä voi myös estää ryhmän kannalta kielteisten asioiden esilletulon. (Hirsjärvi ym. 2009, 211.)

”Ryhmähaastattelutilanteessa käytetään hyväksi ryhmädynamiikkaa eli ihmisten vaikutusta toisiinsa haastattelutilanteessa” (Vuorela 2005, 40).

Hakusaattopalveluissa haastattelut toteutetaan pääosin kävelymatkan aikana. Haastattelijä puhuu ennen kävelyosuutta kaikille hakusaatettaville samanaikaisesti sekä suuntaa kenties muutamia kysymyksiä yksittäisille ihmisille. Kävellessä haastattelijä haastattelee hakusaatettavasta ryhmästä muodostuvia pienempiä käveleviä ryhmiä erikseen. Osanottajat kommentoivat asioita spontaanisti sekä tuottavat tietoa tutkittavasta ilmiöstä.

Kävellessä toteutettavan ryhmähaastattelun haasteena on antaa kaikille osallistujille mahdollisuus vastata kysymyksiin sekä keskustelun pitäminen teemoissa.

Teemahaastattelun toteuttaminen liikkussa sopii oikein hyvin menetelmäksi, kun halutaan luoda verkostoja tai ylläpitää yhteisöllisyyttä.

Olenkin kutsunut opinnäytetyöni aineistonkeruun menetelmänä käyttämäni ryhmähaastattelua nimellä kävelevä teemahaastattelu, jossa sekoitetaan teemahaastattelua, kävelemistä ja havainnointia.

Kuva 2: Hakusaattoa talvella 2008. hakusaattajana Susanna Snellman sekä äänisuunnittelun opiskelija Lassi Vierimaa äänittäjänä. Kuva Terjo Aaltonen.

5.3 Havainnointi menetelmänä

Havainnoinnin (observoinnin) avulla voidaan saada välitöntä, suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä (Hirsjärvi ym. 1997, 213). Etenkin hakusaattopalvelun yhteydessä havainnointi on tärkeä osa prosessin etenemisen kartoittamista ja osallistuvien ryhmien toiminnan arvioimista.

Ryhmiä arvioidessa havainnointi antaa mahdollisuuden vertailla teemahaastattelujen tuloksia havainnoissa saatuihin tuloksiin. ”Meidän ryhmä toimii aukottomasti ja kaikki on samalla viivalla” väittäjä voi olla yhden henkilön mielipide. Todellisuus voi olla näin väittäneelle ihmiselle itselleenkin yllätys. Havainnoissa ryhmän toimintaa voidaan saada tietoon ryhmän todellinen tilanne. Varsinkin jos haastatteluissa on läsnä useita henkilöitä, voi olla että haastateltavat eivät kerro tai välttämättä ole huomanneet mitä ryhmän sisällä todellisuudessa tapahtuu, tai miten ryhmä todellisuudessa toimii.

Havainnointi on tärkeä osa hakusaattopalvelua prosessina. Havainnoinnin avulla voidaan tutkia myös vetäjän omaa käyttäytymistä, statusta, johdattelua, suoriutumista, manereita ja lukuisia muita tärkeitä aihealueita. Opinnäytetyöni kohdalla havainnointia on käytetty lähinnä tutkimaan kolmea seikkaa: hakusaaton toteuttajan omaa suoriutumista ja statusta sekä hoitokoti Käkikellon asukkaiden suhtautumista sekä reagointia hakusaaton yhteydessä kokeiltuihin harjoitteisiin sekä hakusaatettavan ryhmän oman vetäjän vaikutusta ryhmän mielipiteisiin ja toimintaan. Hakusaaton toteuttajan sekä vetäjän oman suoriutumisen havainnointi on ollut mahdollista koska hakusaatoista on tallennettu valokuva-, video- ja äänimateriaalia.

Havainnointi voi olla hyvin systemaattista ja tarkasti jäsenneltyä tai se voi olla täysin vapaata ja luonnolliseen toimintaan mukautunutta (Hirsjärvi ym. 2007, 214). Hakusaattopalveluiden osalta havainnointi on ollut toimintaan mukautunutta. Tälle havainnoinnin lajille on myös luontevaa, että se on vapaasti tilanteessa muovautuvaa. Koska kyseessä on ollut poikkeuksetta ryhmätilanteet,

joissa kävellään ja keskustellaan samalla, on hankala havainnoida ryhmiä tai yksittäisiä henkilöitä systemaattisesti.

Systemaattinen havainnoinnin laji on jäseneltyä, ja havainnoitsija on ulkopuolinen toimija. Tässä opinnäytetyössä esimerkkeinä käytetyissä hakusaatoissa havainnoitsija on ollut samanaikaisesti itse hakusaaton vetäjä, tuottaja ja tutkija. Hänellä on ollut selkeä rooli ryhmässä eikä hän ole pyrkinyt havainnoimaan ryhmää ulkoapäin, vaan on seurannut tilanteita ryhmän sisältä. Tämäntyyppistä tutkimusmenetelmänä käytettävää havainnoinnin muotoa kutsutaan osallistuvaksi havainnoinniksi.

Hakusaattopalveluita voidaan myös havainnoida systemaattisesti. Tämä tarkoittaisi sitä, että havainnoija olisi irrallinen henkilö, joka tarkkailisi tapahtumia osallistumatta itse hakusaattoprosessiin. Tämä havainnoinnin laji sopisi hyvin tutkimusmenetelmäksi hakusaattopalvelun yhteyteen, jos vaikkapa halutaan tutkia kuinka monta kertaa ryhmän jäsenet keskeyttävät toistensa puhetta kävelymatkan aikana.

Hakusaattopalvelun yhteydessä havainnointi on ollut tärkeä väline tutkiessa palvelunkehittämisen mahdollisuuksia sekä vetäjän mahdollisia virheitä ja onnistumisia. Havainnoinnin avulla saadaan myös tärkeää tietoa erilaisten ryhmien toiminnasta. Havainnoinnilla voidaan tutkia vaikkapa hakusaatettavan ryhmän vetäjän vaikutusta ryhmäänsä sekä ryhmän jäsenten rooleja yhteisössään.

Hakusaaton yhteydessä on mahdollista myös osallistaa hakusaatettavan ryhmän jäseniä havainnoimaan hakusaaton onnistumista, oman ryhmänsä toimintaa tai jotain muita seikkoja. Hirsjärven ym. mukaan tätä havainnollistamismenetelmää käytettäessä on tärkeä muistaa, että tutkija pitää erillään havainnot ja omat tulkintansa näistä havainnoista.

6. HAKUSAATTOPALVELU VÄLINEENÄ

Tässä opinnäytetyössäni esittelen hakusaattopalvelun senioriryhmien aktivoimisen välineeksi.

Ehdotan hakusaattopalvelua myös yhteisöllisyyttä lisäävänä menetelmänä, jota toteuttamalla voidaan tarvittaessa saada etenkin marginaaliryhmien kulutuskäyttäytymisestä hiljaista sisäpiiritietoa.

6.1 Hakusaattopalvelun esittely

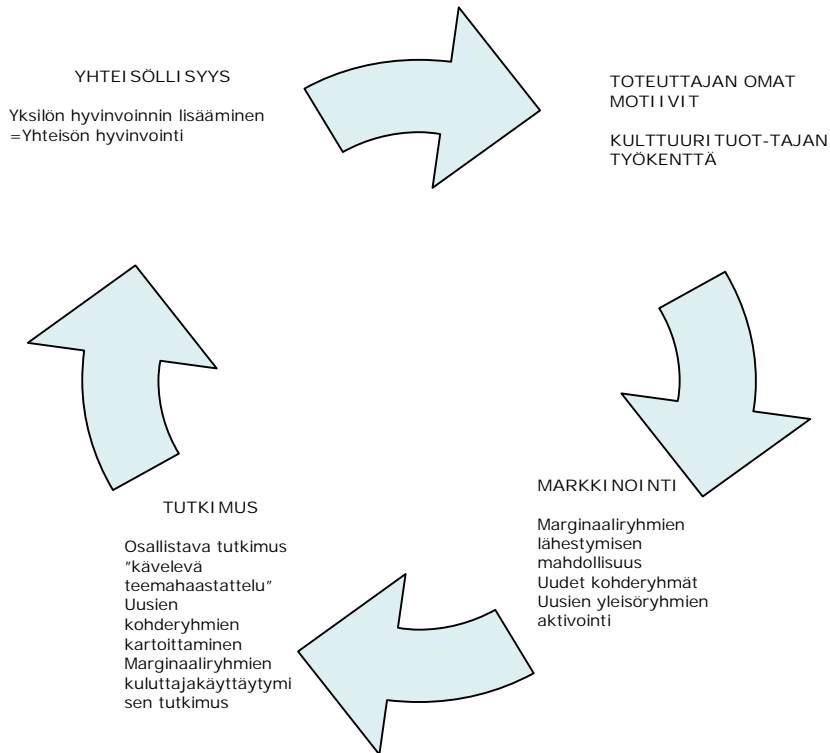
Hakusaattopalvelun tarkoituksena on hakea yksittäisiä ihmisiä tai ryhmiä heille ominaisesta paikasta katsomaan teatteriesitystä, verkostoitumaan, ratkaisemaan ongelmia tai vain viettämään aikaa yhdessä. Yhteisen kokemuksen jälkeen kävellään takaisin hakupaikkaan. Tärkeintä ei ole mihin ollaan menossa vaan miksi ollaan menossa. Prosessin aikana pyritään saamaan aikaiseksi kauaskatsoisia tuloksia kuten vaikkapa uusia katsojaryhmiä, uusia asioita synnyttäviä verkostoja, informaatiota, puskamarkkinointikanavia tai jotain muuta kulloisenkin hakusaattopalvelun toteuttamiseen johtaneiden seikkojen kannalta tärkeää.

Hakusaattopalvelun malli ja menetelmänkuvaus ovat hyvin yksinkertaisia. Tarkoituksena on liikkua yhdessä paikasta A paikkaan B. Matkan varrella keskustellaan valituista teemoista. Ennen yhteistä kulttuurikokemusta ollaan voitu tavata jo aikaisemmin tutustuen sekä keskustellen tulevasta kokemuksesta.

Tämän opinnäytetyöni Esimerkin 2 (Aktiiviset Seniorit ry, Loppukiri), hakusaattopalvelua laajennettiin vastaamaan paremmin kohderyhmän tarpeita, ja Aktiivisten Senioreiden ryhmä kutsuttiin katsomaan näytelmää jo harjoitusvaiheessa. Hakusaattopalvelun manuaalia voidaan siis muokata sopimaan monenlaisiin eri tilanteisiin, tapahtumiin tai tarpeisiin.

6.2 Hakusaattopalvelun malli

Hakusaattopalvelun pääkohdat voidaan esittää myös seuraavan kaavion avulla.

Kaavio 3: Hakusaattoprosessin hyödyt

Hakusaattopalvelun sisällölliset asiat voidaan tiivistää oheiseen kuvioon. Prosessia voidaan tarkastella joko yksittäisten alueiden kannalta tai jatkumona. Oheinen kaavio kuvaa hakusaattoa neljän eri osa-alueen kautta

1. Markkinointi

Hakusaattopalvelun tavoitteena voi olla halu markkinoida kulttuuripalvelua ryhmille, joille markkinointi voi muuten olla hankalaa. Esimerkiksi oppilastöiden

markkinointi voi olla haastavaa ryhmille, jotka aktiivisesti kuluttavat ammattimaisten teattereiden tarjontaa. Hakusaattopalvelun avulla toteuttaja tutustuu hakusaatettavaan ryhmään henkilökohtaisesti. Toteuttaja vie osallistujat tapahtumaan tai esitykseen erityisvieraina. Toteuttaja on lähtökohtaisesti kiinnostunut hakusaatettavasta ryhmästä ja näin hänellä on jatkossa aivan erilainen mahdollisuus lähestyä jo tuntemaansa ryhmää vaikkapa markkinointitarkoituksissa.

Vaikka päämääränä ei olisikaan helpottaa jatkossa tapahtuvaa markkinointia, on hakusaattaja oman persoonansa kautta sekä hänen yhteisönsä tulleet tutuksi hakusaatettavalle ryhmälle. Ryhmään tutustumisen kautta hakusaattaja on voinut tulla tutuksi myös hakusaatettavan ryhmän sidosryhmille.

2. Tutkimus

Hakusaaton toteuttamisen aikana voidaan tutkia erilaisia tutkimusongelmia erilaisin tutkimusmenetelmin. Teemahaastattelu ja havainnointi voidaan hyvin lisätä hakusaattopalvelun prosessiin. Hakusaatettava ryhmä voidaan esimerkiksi kontaktoida prosessin jälkeen vielä uudestaan ja heille voidaan teettää vaikkapa kvantitatiivinen lomakekysely.

Vaikka toteuttajalla itsellään ei olisi tutkimuksellista motiivia, on esimerkiksi näytelmän katsomisen jälkeen saatu suora palaute tärkeää tietoa kohde-esityksen työryhmälle.

3. Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyyden lisääminen voi olla yhtenä hakusaattopalvelun toteuttamisen tarkoituksena. Ryhmäksi voidaan valita toisilleen tuntemattomia ihmisiä, vaikkapa uuden asuinalueen toimijoita tai asukkaita. Hakusaaton kohteena ei välttämättä tarvitse olla kulttuuripalvelu. Tavoitteena voi myös olla ihmisten keskusteleminen sekä verkostoituminen ja yhteisöjen luominen. Yhteisöllisyyden tavoitteita palvelee myös se, että monet toisilleen homogeeniset ryhmät voidaan saattaa

yhteen. Tätä voidaan kutsua myös verkostoitumiseksi. *Yhteisön hyvinvoinnin edellytys on myös yksilön hyvinvointi.*

Hakusaattopalvelun yhteisöllisyyden lisäämisen mahdollisuudet ovat rajattomat ja muovautuvat sen mukaan minkä tyyppiset ihmiset tulevat tuottamaan hakusaattopalveluita ja minkälaisia ryhmiä toteuttajat saavat toimintaansa mukaan.

4. Toteuttajan omat motiivit (kulttuurituottajan työkenttä)

Kulttuurituottajan työkenttä on monisäikeinen. Kulttuurituottajan nimikkeellä harvoin ilmoitetaan avoimista työpaikoista. Opiskelijoiden haasteena on terävöittää oman erityisalansa tietotaitoa jo opiskeluaikana sekä luoda mahdollisimman kauaskantoisia ja hedelmällisiä verkostoja itselleen valmistumisen jälkeistä työelämää ajatellen. Tätä varten tutustuminen mahdollisimman monenlaisiin ryhmiin on tärkeää. Hakusaattopalvelun kautta tavataan ihmisiä henkilökohtaisesti. Yhteinen keskustelu sekä yhteisen kokemuksen jakaminen toimii parhaimmillaan väylänä lähestyä ihmisiä hakusaattopalvelun jälkeenkin.

Näin ollen hakusaattopalvelun tyyppisen toiminnan tuottaminen opiskeluaikana voi auttaa luomaan kontakteja ja verkostoja työelämää varten. Hakusaattopalvelua voi toteuttaa myös työllistymismielessä valiten hakusaatettavan ryhmän omien motiivien mukaisesti.

Hakusaattopalvelu voidaan esittää myös yksinkertaisena prosessina:

1. Esityksen, tapahtuman tai tutkimusongelman valinta
2. Kohderyhmän valinta
3. Kohderyhmän kontaktointi
4. Ryhmän erityispiirteiden kartoittaminen
5. Milloin hakusaatettava ryhmä osallistetaan prosessiin vai osallistetaanko ollenkaan?
6. Hakupaikan päättäminen yhdessä kohderyhmän kanssa

7. Keskusteluteemojen valinta. Näistä teemoista syntyy kävelevä teemahaastattelu.
8. Ryhmä haetaan ennaltasovitusta paikasta
9. Yhteinen kävely hakupaikasta esitys- tai tuotantopaikkaan
10. Yhteinen kävely esityspaikalta takaisin hakupaikkaan. Kävelevä teemahaastattelu jatkuu
11. Ryhmä palautetaan hakupaikkaan sovittuna aikana.

7. PÄÄTELMIÄ PROSESSIN ETENEMISESTÄ JA ONNISTUMISESTA

"Ei meille kukaan tarjoa tällasta toimintaa. Ei tällaisen ryhmän kanssa, jossa on paljon huonokuntoisia vanhuksia, voi lähteä mihinkään Kansallisteatteriin. Niiden tarttee päästä pissille ja jollekin pitää antaa nitroja ja jotkut on tosi kovaäänisiäkin. Eikä nämä jaksakaan kamalan pitkälle lähteäkään. Sitten on kyllä niitä teatteriesityksiä ja toimintatuokioita mutta ei meidän vanhuksia jaksakaan enää kamalan pitkiä juttuja tehdä. Ei kaikki jaksakaan keskittyä yli 15 minuuttia kerrallaan. Tämmönen hakusaatto oli meidän vuoden kohokohta"

- Työntekijä, hoitokoti Käkikello.

Hakusaattopalvelu on yhteisöllisyyttä lisäävä ja osallistava ihmisiä liikuttava palvelu. Palvelun aikana pyritään saamaan aikaiseksi kauaskatsoisia tuloksia kuten vaikkapa uusia katsojaryhmiä, uusia asioita synnyttäviä verkostoja, informaatiota, puskamarkkinointikanavia tai jotain muuta ennalta päätettyä. Onkin hyvä pohtia hyvissä ajoin etukäteen, minkälaista materiaalia kulloinkin toivotaan. Tähän asti toteutettujen hakusaattojen teemat ja prosessit ovat vastanneet hakusaatettavien ryhmien tarpeita ja Urbaani luovuus -hankkeeseen liittyviä päämääriä.

7.1 Hakusaattopalvelu prosessina

Tässä aluvussa kerron hakusaattopalvelusta prosessina. Kerron kokemuksistani sekä havainnoistani Loppukiryhteisön hakusaattopalvelukokeilusta.

Kuva 3: hakusaattopalvelua räntäsateessa talvella 2008. Kuvaaja: Terjo Aaltonen

Loppukirin ryhmän lähestyminen oli helppoa. Riitti yksi sähköposti ja ryhmä oli jo kasassa. Nimensä mukaan Aktiiviset Seniorit ovat aktiivisia. Ymmärsin, että Loppukirissä, kuten muissakin yhteisöissä yksittäisten persoonien läsnäolo vaikutti positiivisesti asioiden kulkuun. Lähestyminen tapahtui siis sähköpostitse. Yhteisöllä on oma sähköpostinsa, jota kaikki yhteisön jäsenet pääsevät lukemaan. Lisäksi jokaisella asukkaalla on oma sähköpostiosoitteensa. Varsinaisessa puhelinyhteydessä ei oltu alustavien suunnitelmien tekemisen vaiheessa kertaakaan, vaan sähköposti toimi hyvänä viestinnän välineenä. Tähän vaikutti osaltaan sekin, että seniorit lähtivät hakusaattopalvelukokeiluun mukaan varsin ennakkoluulottomasti ja heidän asenteensa oli varsin avoin ja vastaanottava.

Hekin tiesivät, että on kyseessä pilottivaihe uudesta palvelusta ja sen testaaminen tapahtuu hyvin kokeilevaan sävyyn.

Kuva 4: ensimmäinen vierailu Aktiivisten Senioreiden Loppukiryhteisössä keväällä 2008. Kuvassa hakusaaton vetäjä Susanna Snellman sekä kohdenäytelmän ohjaaja Veli-Pekka Koho. Kuva: Samuli Snellman

”Kun on päätetty ja löydetty hakusaattopalvelulle kohdenäytelmä tai muu tuotanto, aletaan pohtia sopivaa hakusaattopalveluun osallistuvaa yhteisöä, heterogeenista ryhmää tai yksittäistä henkilöä ensin sähköpostitse ja myöhemmin puhelimitse. Hakusaatto on palveluna vielä tuntematon ja uusi. Tämän takia on helpompi ensin avata mentelmä tekstiksi ja antaa potentiaalisen hakusaattettavan ryhmän vetäjän syventyä asiaan rauhassa. Omiin kokemuksiini pohjaten hakusaattopalvelu aiheuttaa henkilöitä lähestyttäessä positiivisia, hilpeitä tunteita ja se otetaan hyvin vastaan”. (ote vetäjän omasta päiväkirjasta)

Urbaani Luovuus -hanke astui mukaan Loppukirin hakusaattopalvelukokeiluun hyvin pian. Hakusaattopalvelun päämäärät sopivat hyvin hankkeen tavoitteisiin ja palvelua alettiin kehittämään yhteistyössä. Näihin aikoihin palvelu kulki vielä monella eri työnimellä: Kulttuurin kävelykeppi, kulttuuritaksi sekä köyden jatkona kulkeminen. Hakusaattopalvelu tuntui silloin liian konservatiiviselta ja vaikeasti lähestyttävältä sekä lähinnä hyvin kuivahkolta nimeltä. Siinä ei ollut lainkaan kekseliäisyyttä ja alustavasti tuntui, ettei se tulisi kiinnittämään yleisön huomiota. Olin väärässä. Hakusaattopalvelu nimenä herättää uniikin ensivaikutelman. Siinä on pilkettä silmäkulmassa, ja se on helposti lähestyttävissä.

Kuva 5: Aktiivisten senioreiden Loppukiryhteisön hakusaatto. Metropolian aulassa odoteltiin porukan peränpitäjiä saapuvaksi. Veli-Pekka Koho laittaa hakusaattajalle kuuloketta. Kuva: Samuli Snellman

Ensimmäinen kokeilu kantoi jo nimeä hakusaattopalvelu. Nimen valinta tuntui onnistuneelta ja sitä päätettiin käyttää jatkossakin.

Urbaani Luovuus -hankkeen mukanaolon myötä hakusaattopalvelu sai pohdittavakseen tutkimusongelmia. Pitivätkö Arabianrannan asukkaat Arabianrannassa asumisesta? Jos pitivät niin miksi? Tai miksi eivät pitäneet? Missä

ihmeessä Arabianrannassa mainostettaisiin esittävän taiteen näytöksiä, jotta mainokset tulisivat huomatuiksi? Tiedettiin jo etukäteen, että Aktiiviset Seniorit ry:n Loppukiriyhteisössä kulutettiin paljon kulttuuria. Tiedettiin myös, että jostain syystä he eivät olleet löytäneet tietään Metropolian esittävän taiteen näytöksiin. Haluttiin saada selville, että miksi. Päätettiin, että näistä asioista keskusteltaisiin Aktiivisten senioreiden kanssa kävelymatkalla. Sekä mennessä että tullessa. Päätettiin myös että hakusaattopalvelusta otetaan valokuvia ja kaikki äänimateriaali litteroitaisiin ja tuloksista kirjoitettaisiin reflektio-osuus myöhäisempää käyttöä varten.

”Kun haettava ja saatettava ryhmä on kontaktoitu, heidän kanssaan on tehty tarvittavat suunnitelmat ja hakusaaton vetäjä on miettinyt minkälaista aineistoa hän haluaa saada prosessin aikana kerätyksi, pitää vielä miettiä miten ja miksi sekä millaiseen muotoon aineisto kerätään. Toteutetuissa hakusaattopalveluissa on käytetty raportoinnin tukena ääntä ja kuvaa. Lisäksi toteutetuissa hakusaattopalveluissa kaikki äänimateriaali on litteroitu ja jälkeinpäin materiaalista on kirjoitettu reflektointi”. (ote vetäjän omasta päiväkirjasta).

Hakusaattopalvelu alkoi siis elää. Aktiiviset Seniorit halusivat tulla kylään Metropoliaan jo ennen varsinaista hakusaattopalvelua. Osa Aktiivisista Senioreista menisi katsomaan *Niskavuoren Heta* -näytelmän harjoituksia. Tämä oli shokki ohjaajalle. Sain puhelun ennen harjoituksia hermostuneelta ohjaajalta: ”Tänne pukkii jotain mammoja. Mitä mä teen. Ei tää oo vielä esityskunnossakaan” (Veli-Pekka Koho, Teatteri-ilmaisun ohjaaja).

”Hakusaattopalvelun ohjaajana olin peloissani. Olisiko kuitenkin järkevää sekoittaa harjoitusten dynamiikkaa sillä, että paikalle tulee ylimääräistä väkeä. Tuntematonta väkeä. Jälkeinpäin asiaa Niskavuoren Hetan ohjaaja Veli-Pekka Kohon kanssa analysoitaessa tultiin tulokseen että Aktiivisten Senioreiden läsnäolo oli ollut hyvä asia”. (ote vetäjän omasta päiväkirjasta).

Kuva 6: Loppukiryhteisön kaksi asukasta teemahaastattelussa Hämeentiellä ennen kohde-esityksen alkua. Äänittäjänä kohdenäytelmän ohjaaja Veli-Pekka Koho. Kuvaaja: Samuli Snellman

Kuva 7: Susanna Snellman haastattelee Loppukirin asukasta esityksen väliajalla. Kuva: Samuli Snellman

Hakusaattopalveluun voi osallistaa ryhmiä jo aivan tuotantoprosessin alusta lähtien. Tämä tarkoittaa vaikkapa ryhmän ottamista mukaan näytelmän harjoitusprosessiin vaikkapa koeyleisönä. Tästä osallistavuuden muodosta oli hyviä kokemuksia Aktiiviset Seniorit ry:n hakusaattopalvelukokemuksessa. Osa ryhmästä vietiin katsomaan kohdenäytelmän harjoitteluprosessin loppupuolen harjoituksia sekä tutustumaan ohjaajaan ja työryhmään etukäteen. Tälle ryhmälle osallistumisen kokemus oli täyteläisempi ja merkityksellisempi kuin sille osalle ryhmää, joka näki näytelmän vasta valmiina.

Osallistettaessa ryhmää vaikkapa teatteriesityksen eri tuotantovaiheisiin, on hakusaattopalvelua palveluna käyttävän vetäjän tiedostettava sekä tunnettava teatteriesityksen tuotantoprosessien pääpiirteet. Ryhmän läsnäolo ei saa häiritä varsinaista harjoittelua ja sen on lähtökohtaisesti tarkoitus pysyttäytyä erillään sekä omana kokonaisuutenaan. Ellei näytelmän tuotantoryhmä toisin halua. Ennen osallistavaa hakusaattoa on myös tärkeää keskustella kohderyhmän kanssa pelisäännöistä ja siitä, että harjoitusaikataulut voivat elää ja muuttua hyvinkin paljon ja tämä vaikuttaa myös hakusaaton ryhmän aikatauluihin ja mahdollisuuksiin seurata harjoituksia.

Tapasimme ryhmän Loppukiriyhteisön talossa Arabianrannassa. Kävelymatkaa kertyisi joitakin kilometrejä. Mukanani oli esityksen ohjaaja Veli-Pekka Koho sekä valokuvaajana Samuli Snellman. Kokoonnuimme ruokasaliin. Keskustelu oli kiivasta. Aktiiviset keskustelivat kanssamme sellaiseen tahtiin, että välillä oli hyvin epäselvää, kuka johti keskustelua. Välillä sitä ei tainnut johtaa kukaan. Pääasiassa keskustelimme Arabianrannasta ja siitä, miten alueella pitäisi markkinoida. Aktiiviset myös kertoivat omasta kulutuskäyttäytymisestään etenkin kulttuuripalveluiden osalta. Todettiin, että kyllä ihmiset lähtevät pois Arabianrannasta, jos johonkin haluavat mennä katsomaan teatteria. Oppilasnäytösten katsomisen vaihtoehtoa ei ollut punnittu.

Kävelymatka oli mielenkiintoinen. Puhuttiin Niskavuoren Hetasta. Osa Aktiivisista tunsivat näytelmän tekstin. Osa hyvinkin kiitettävästi. Osa oli ollut seuraamassa harjoituksia ja odotti malttamattomasti, miten heille jo etukäteen tutulle ryhmälle tulisi käymään. Olisikohan esitys erilainen kuin harjoitusvaiheessa? Osa oli hyvin

kiinnostunut näytelmän ohjaajasta, Veli-Pekka Kohosta. Osa halusi kertoa Arabianrantaan muuttamiseensa liittyvistä seikoista. Keskusteltavaa olisi riittänyt kymmenien kilometrien kävelymatkalle.

Esityksen jälkeen seniorit pyysivät näyttelijöiltä ja näytelmän työryhmältä nimikirjoituksia käsiohjelmiin. Tämä vahvisti sen, että kokemuksesta oli tullut yhteinen ja teatterielämys oli syvempi kuin vain silloin, jos olisi katsonut näytelmän osallistumatta siihen millään muulla tavalla. Takaisinpäin kävellessä saatiin yhteisiä uusia kehitysideoita siitä, miten Aktiiviset voisivat osallistua Metropolian toimintaan aktiivisemmin ja miten Metropolian pitäisi pitää yhteyttä Aktiivisiin jatkossa. Todettiin, että uusi markkinointikeino pitäisi olla henkilökohtainen tapaaminen. Vaikkakin tästä eteenpäin Metropolia saisi lähestyä Aktiivisia myös sähköpostilla.

Esityksen tai tapahtuman jälkeen, johon hakusaattopalvelu on kohdistunut, keskustellaan kokemuksista, odotusten toteutumisesta ja muusta esitykseen tai tapahtumaan liittyvästä. "Tavallisesti hakusaatettava ryhmä keskustelee paljonkin näyttelijän työstä ja näytelmän teemasta. Teatterikokemus on kauaskantoinen, ja sen kuluttaminen jatkuu vielä hyvin pitkään esityksen jälkeenkin. Tämän takia voidaan järjestää seurantakäynti, jossa hakusaaton vetäjä tapaa vielä kerran ryhmän ja keskustelee heidän kanssaan siitä, minkälaisia tuntemuksia esitys on aiheuttanut. Tästä seurantakäynnistä on hyvin tärkeää luovuttaa litteroitu kooste kohdenäytelmän työryhmälle.

Mikäli ryhmän tapaaminen hakusaattopalvelun toteuttamisen jälkeen ei onnistu, voidaan seurantakäynti järjestää myös vaikkapa sähköpostitse. Tällöin tästä sähköpostista pitäisi sopia etukäteen ryhmän kanssa". (ote vetäjän omasta päiväkirjasta)

Hakusaattopalveluita haluttiin järjestää lisää. Niitä tehtiin Pienperheyhdistyksen Mieskavereiden, ARTOVA:n asukastila Kääntöpaikan johtoryhmän kanssa sekä Arabianrannassa sijaitsevan päiväkotikielto Flooran lasten sekä vanhempien kanssa. Hakusaattopalvelu esittäytyi myös Arabianrannan Kierrätystapahtumassa. Tällä kertaa draamallisin välinein. Palvelua kokeiltiin myös nuorisoryhmän kanssa saattaen Aleksis Kiven koululaisia Kansallisteatteriin. Palvelu oli joka kerta onnistunut. Läsä oli liki aina kuvaaja ja äänittäjä.

”Hakusaatoista saadut tulokset olivat osittain hankalasti mitattavia. On vain suppeaa kvantitatiivista tietoa ja se ei pohjaudu laajaan vertailukelpoiseen tutkimusaineistoon. Hakusaattoja on kokeiltu draamallisena, tutkimuskeskeisenä, osallistavana ja leikkisänä”.
(ote vetäjän omasta päiväkirjasta)

7.2 Onnistumisen ja epäonnistumisen eväät

Tietyn ajanjakson, vetäjän oman persoonan, ryhmän rakenteen, haku-saaton paikan ja kohderyhmän vaikutus palvelun onnistumiseen on suuri. Tämän opinnäytetyön materiaalina käytettyjen hakusaattojen osalta vetäjän oman persoonan ja ammatin vaikutus ovat olleet ensisijaisen tärkeitä. Prosessi on lähtenyt liikkeelle ennakkoluulottomasti vailla tutkimustulosten kertymiseen liittyviä paineita. On ollut tarkoitus kokeilla ja kehittää ja samalla saada yllättäviä tuloksia. Hakusaattoihin osallistuvia henkilöitä ja ryhmiä on lähestytty vetäjän oman persoonan kautta ja toimittu enemmänkin kulttuurituotannon kentällä kun esittävän taiteen kentällä. Hakusaattopalvelu saa kuitenkin aivan uudenlaisen sykäyksen ja mahdollisuuden muuttua elementtinä, kun mukaan otetaan esittävän taiteen välineitä ja pyritään luomaan yhteiselle kävelylle draaman kaari.

Hakusaattajan on hyvä tutustua ryhmän erityispiirteisiin ennen kontaktoimista. Esimerkiksi seniorierityisryhmän kohdalla oli myös pohdittava, onko ryhmän hankala liikkua tietynlaisessa maastossa. Vai onko kyseessä aktiivisista senioreista koostuva ”sissiryhmä”, jolle sopii käyskenneltäväksi maasto kun maasto? Helppokulkuisuuden lisäksi tämä tarkoittaa myös sitä, että kulkureitin voi liittää osaksi vaikkapa teatteriretkeä. Matkan varrella voi olla vaikkapa luontoa ja kenties myös luonnon ääniä, jotka maksimoivat sisällä aikaansa viettävän No-go-seniorin positiivisen hakusaattopalvelukokemuksen.

Kuva 8: hakusaatettava ja Susanna Snellman keskustelevat kääntöpaikan ulkopuolella Intiankadulla tulevasta hakusaattopalvelukokemuksesta. Kuva: Terjo Aaltonen

Jos hakusaattoryhmää ollaan viemässä katsomaan teatteria, kohde-esityksen taustatiedot on hyvä opiskella joltain osin ennen prosessin aloittamista, jotta tietää kertoa hakusaatettaville esityksen perustietoja. Näitä perustietoja ovat näytelmän nimi, alkuperä, esityspaikka, onko sitä esitetty aikaisemmin ja missä, kuka sen on kirjoittanut ja ohjannut sekä hiukan tietoa muusta työryhmästä ja näyttelijöistä. Vetäjän on hyvä pystyä keskustelemaan vapautuneesti hakusaatettavien kanssa tulevasta esityksestä ja antamaan mahdollisia perustietoja pyydettyä. Mikäli hakusaaton tarkoituksena on avustaa kahta eri ryhmää verkostoitumaan keskenään tai ratkaisemaan ongelmia, on vetäjän hyvä opiskella asiaan liittyviä taustatietoja ennen ryhmän tapaamista.

Rakenne ja prosessin eteneminen on myös suoraan yhteydessä vetäjän tilannetajuun. Jokainen hakusaatto muotoutuu vetäjänsä ja kohderyhmänsä mukaan hyvinkin radikaalisti. Tulokset sen sijaan muovautuvat hyvin paljon sen mukaan, minkälainen ryhmä on kyseessä ja mikä kyseisen hakusaaton toivottu tutkimustulos tai vaikkapa viestinnällinen tavoite on.

Palvelun toteuttamisen onnistumista tai epäonnistumista punnitessa voidaan ottaa huomioon seuraavat seikat:

1. Toteutuspaikka
2. Ulkopuoliset henkilöt prosessissa
3. Historiallinen ajankohta
4. Ryhmän rakenne
5. Kohderyhmän vetäjä
6. Toteutuksen vetäjä / tutkija sekä hänen tietotaitonsa ja koulutustasonsa
7. Ryhmän motivaatio ja kulttuurinen pääoma
8. Ryhmän sosiaalinen rakenne
9. Ryhmän rajoitteet
10. Ryhmän erityispiirteet ja kiinnostuksen kohteet
11. Toteuttajan omat motiivit
12. Toteuttajan kokemus / koulutus

Jos hakusaattopalvelun yhteydessä halutaan keskustella teemoitetusti tai toteuttaa yksilö tai ryhmähaastatteluja, voidaan seuraavat seikat ottaa huomioon ennen haastattelun suunnittelemista:

1. Pystyvätkö ryhmän jäsenet kävelemään sekä vastaamaan kysymyksiin samaan aikaan?
2. Onko teemahaastattelu perusteltu silloin, kun olisi parempi antaa haastateltavan keskittyä haluamiinsa asioihin? Esimerkiksi Käkikellon senioreiden kanssa toteutetun hakusaaton yhteydessä huomattiin, että alustavasti suunniteltu kävelevä teemahaastattelu ei onnistunut, koska seniorit eivät olleet kiinnostuneita vastailemaan kysymyksiin, vaan johdattelivat itse haastateltavaa vastailemaan heidän kysymyksiinsä.
3. Tarvitseeko kohderyhmä hiljaisen tilan kysymyksiin vastaamiseen?

4. Pystyykö aiheesta keskustelemaan ryhmässä? Onko aihe henkilökohtainen?
5. Onko ryhmä niin iso, että haastattelija ei ehdi tavata kaikkia ryhmään kuuluvia ihmisiä kävelymatkan aikana, jos toteuttaa samalla kävelevää teemahaastattelua?
6. Onko tarpeen tutustua ryhmään etukäteen? Monien ryhmien kohdalla kysymyksiin vastaaminen voi joskus edellyttää luottamuksen syntymistä etukäteen. On myös tärkeää pohtia, kuinka paljon ryhmän paine vaikuttaa vastauksiin ja kannattaako kävelevää teemahaastattelua toteuttaa? Onko perinteinen haastattelumalli luotettavampi sekä vastaajalle mukavampi tai jopa hyödyllisempi menetelmä?

Näiden edellämainittujen seikkojen perusteella esitän, että teemahaastattelun ja haastattelukysymysten kannattaa olla sidoksissa asiayhteyksiltään tulevaan yhteiseen kulttuurikokemukseen, kuten vaikkapa teatteriesitykseen.

Keskusteleminen esityksen teemoista, ohjaajasta, kirjoittajasta sekä puhtaasti siitä, mitä kävelijät odottavat tulevalta kokemukselta on hedelmällistä ja antaa aasinsillan kokemuksista keskusteluun esityksen jälkeen takaisinkävelymatkan aikana. Odotuksiin suoraan verrannollinen palaute voi olla tärkeää sekä suoraa palautetta myös vaikkapa teatteriesityksen tuotantoryhmälle

Kuva 9: näytöksen alkamisen odottelua Metropoliasa. Kuva: Terjo Aaltonen

Hakusaattopalvelun tarkoitus on myös olla leikkisä ja antaa mahdollisuus mukanaolijoille uuden mukavan sisällön saaminen elämään. Tämän takia kuvausryhmän tai jonkin muun ulkopuolisen seikan läsnäolosta (kuten vaikkapa kohde-esityksen roolihahmoja mukana hakusaatossa) ei ole merkittävää haittaa. Tuloksia arvioidessa on kuitenkin tärkeää ottaa huomioon kaikki ulkopuolelta tulleet ärsykkeet ja kirjata ne ylös litterointia ja loppuarviota työstäessä.

Hakusaaton onnistunut läpivienti vaatii vetäjäksi henkilön, joka on tottunut ja innostunut kommunikoimaan ihmisten kanssa. Palvelua voi vetää joko oman persoonansa kautta tai jopa erilaisin draamallisin, osallistavin keinoin. Opinnäytetyössäni esittelemiäni hakusaattoprojekteja olen ollut vetämässä itse.

Hakusaattoporukan mukana ovat olleet Metropolian elokuvailmaisun linjalta kuvaajaopiskelija Terjo Aaltonen ja äänisuunnittelijaopiskelija Lassi Vierimaa. Olen prosessien aikana pyrkinyt havainnoimaan kuinka paljon kuvausryhmän läsnäolo on vaikuttanut aineistollisiin tuloksiin ja tullut siihen tulokseen, että kerrat jolloin kuvausryhmä on ollut mukana hakusaatossa olivat paremmin onnistuneita kuin ne, jolloin mukana oli vain vaikkapa äänittäjä, joka äänitti pienellä äänityslaitteella

tapahtumia. Olen sitä mieltä, että kuvausryhmän läsnäolo tekee tapahtumasta arjesta irrallisen ja tuo hakusaatettaville tärkeän olon. Heistä ollaan kiinnostuneita ja heidän sanomisensa ovat tärkeitä.

”Lisäksi kuvamateriaali toimii hyvin pohdinnan tukena, ja etenkin liikkuvan kuvan analysointi antaa välineitä tutkia prosessin etenemistä. Kuvamateriaalin avulla voidaan myös tutkia vetäjän vaikutusta prosessin etenemiseen ja mahdollisiin tutkimustuloksiin. Sen avulla saadaan myös syvempää tietoa vaikkapa kokemuksen herättämistä hetkellisistä tunnereaktioista”. (ote vetäjän omasta päiväkirjasta)

7.3 Ulkoisten tekijöiden vaikutus prosessin onnistumiseen

Lähes jokaisessa toteutetussa hakusaatossa kohderyhmän vetäjän persoona on vaikuttanut positiivisesti palvelun kehittymiseen. Jokaisella ryhmällä on ollut innokas sekä aktiivinen ryhmänjohtaja, joka on ollut itse innostunut osallistumaan ja jakamaan uutta palvelua myös yhteisönsä jäsenille. Tällä on ollut suuri vaikutus hakusaattopalvelun syntymiseen ja olemassaoloon.

Pohdinkin nyt toteutettujen hakusaattojen kautta, millä tavoin ulkoiset tekijät ovat vaikuttaneet prosessiin.

Aktiivisilla Senioreilla oli hyvin aikaansaava yhteyshenkilö, joka kokosi itsenäisesti kokoon kuudentoista seniorin ryhmän ja tiedotti hakusaattopalvelusta sisäisesti.

Ryhmän vetäjän aktiivisuus tai passiivisuus vaikuttaa osaltaan siihen, miten hakusaatosta tiedotetaan ryhmän sisällä, mitkä odotukset ryhmän jäsenillä ovat ja miten prosessiin suhtaudutaan. Kohderyhmän vetäjällä on myös suuri vaikutus hakusaattopalvelun jälkeisen yhteistyön onnistumiseen tai toteuttamiseen.

Aktiivinen ryhmänvetäjä edesauttaa informaation kulkemista ryhmän sisällä. Mikäli ryhmänvetäjä on passiivinen, jää jälkeensä toteutettavan yhteistyön vastuu hakusaaton vetäjälle ja hänen organisaatiolleen.

Ryhmän ollessa heterogeeninen etenkin havainnointiin liittyvät haasteet kasvavat.

”Merkitystä on myös tutkittavien iällä, sosiaalisella statuksella, ryhmän alkuperällä sekä jopa hakusaaton kohderyhmän omalla vetäjällä. Jos samassa ryhmässä on hyvin eri ikäisiä henkilöitä, on tuloksia arvioitaessa otettava huomioon eri elämäntilanteissa olevien henkilöiden tilanteen vaikutus lopputulemaan. Suunniteltaessa hakusaattoa on hyvä myös pohtia ryhmän alkuperää ja sen rakennetta. Ryhmän ulkoisen kuoren alta voi löytää mielenkiintoisia nyansseja, jotka voivat olla tutkijalle hyvin tärkeitä informaation lähteitä. Tuloksiin ja prosessin onnistumiseen vaikuttaavat vahvasti hakusaattopalveluun osallistuvan henkilön omat odotukset sekä motivaatio”. (ote vetäjän omasta päiväkirjasta)

Monilla eri asioilla on siis vaikutus uusien palveluiden kehittymiseen, niiden menestymiseen ja etenkin tutkimuskentällä tapahtuviin havaintoihin.

Historiallisella ajankohdalla, erilaisilla näkemyksillä tai markkinointiviestinnällisillä termeillä ei välttämättä ole kuitenkaan suurta merkitystä hakusaattopalvelun kaltaisiin toimintoihin. Ihmiset kaipaavat innostamista ja aktivoimista aina, oli kyseessä minkälainen ajankohta tahansa. Ja innostamalla saadaan hyvää aikaiseksi. Innostamalla saadaan myös uusia tapahtumakävijöitä ja kuluttajia.

Palvelu kehittyi kokeilujen kautta kiinnostavaksi sosiokulttuuriseksi ilmiöksi, joka eri ryhmille suuntautuneiden hakusaattokokeilujen jälkeen osoitti sopivansa kvalitatiivisen, empiiristen, eksploratiivisten, kuvailevien ja selittävien tutkimusten sekä yhteisöllisyyttä lisäävien toimintojen välimaastoon.

Kuva 10: Metropolian portilla. Kuva: Terjo Aaltonen

8. Seniorit Metropolian esittävän taiteen yleisönä

Tässä luvussa pohdin senioreita Metropolian esittävän taiteen yleisönä käyttäen laatimaani seniorikuluttajien segmentointiperustetta. Pohdin ensin Go-go-senioreita Metropolian esittävän taiteen koulutusohjelman näyttösten yleisönä. Perusteena käytän Aktiivisten Senioreiden hakusaattopalvelukokemuksia. Tämän jälkeen kerron Slow-go-senioreista Metropolian esittävän taiteen näyttösten yleisönä sekä pohdin erilaisia yhteistyömalleja uusien palveluiden tuottamiseen tälle asiakassegmentille. Pohdintani taustalla on hoitokoti Käkikellon hakusaattopalvelukokemukset. Viimeiseksi pohdin No-go-senioreita kävijäryhminä. No-go -seniorisegmentin kohdalla pohdin myös, sopiiko hakusaattopalvelumalli liikkumattomalle seniorihenkilölle aktivoinnin välineeksi vai onko tälle seniorisegmentille tarve räätälöidä erilaisia palveluita, ja onko palveluiden kohteena oltava itse seniori.

8.1 Go-go-seniorit Metropolian esittävän taiteen uutena kävijäryhmänä

Tapaamalla henkilökohtaisesti Aktiivisia Senioreita ja tuomalla heidät osaksi näytelmän harjoitteluprosessia rakennettiin luottamus sekä madallettiin kynnystä osallistua yleisönä jatkossakin Metropolian esittävän taiteen näytöksiin. Tällä hetkellä ryhmä on aktiivinen Metropolian tuotantojen kuluttaja, ja heitä lähestytään tuotantotoimiston kautta joka tuotannon kohdalla. Lähestymisen välineenä käytetään Aktiivisten Senioreiden pyynnöstä sähköpostia, mutta uudenlaisia lähestymistapoja toivotaan. Näitä voisivat olla vaikkapa esitysten demot tai näytelmien tuotantoprosessiin osallistumisen mahdollisuus.

Kuva 11: Käkikellon seniorit matkalla Metropolian kesäteatteriin. Kuvassa Majliis, Anelma, Ohto sekä Susanna.

Aivan tämän opinnäytetyöni kirjoittamisen loppuvaiheessa päätin tehdä vielä yhden matkan Loppukiriyhteisöön. Lähestyin asukkaita sähköpostitse saaden vastauksen miltei heti.

Tarkoitukseni oli tiedustella, miten kokemus oli vaikuttanut Aktiivisten senioreiden Arabianrannan taide- ja kulttuuripalveluiden kuluttamiseen.

Keskustelu oli taas vilkasta ja vivahteikasta. Tämän takia en osaa päätellä, kuinka paljon seniorit todellisuudessa käyttävät nykypäivänä Arabianrannan kulttuuritarjontaa hyväkseen. Yhden lauseen kuitenkin onnistuin käsittelemään ja tuomaan tulokseksi tähän opinnäytetyöhöni:

*”Mehän rampattiin siellä (Metropolian kesäteatterissa) alvariinsa koko viime kesä.”
(Anja Kekkonen, Loppukiriyhteisön jäsen)*

Lisäksi suunnitteilla on uusi hakusaattopalvelu, jossa alueen tämän kokeilun ulkopuolelle jääneet senioriasukkaat kutsutaan kahville Aktiivisten senioreiden luokse. Saatetaan toisilleen tuntemattomat senioriryhmät yhteen. Ja kenties sen jälkeen tapaamme heidät kaikki Metropolissa, teatterisalissa.

8.2 Slow-go-seniorit Metropolian esittävän taiteen yleisöinä

Toisen tässä opinnäytetyössäni esimerkkinä käytetyn ryhmän, hoitokoti Käkikellon ryhmän saaminen Metropolian esittävän taiteen näytösten kävijäryhmäksi vaatisikin lisätyötä Metropolialta. Ryhmän kanssa toimiessa pitäisi ottaa huomioon yksilölliset ja hoitokotikohtaiset toiveet ja lähdettävä rakentamaan palvelua näiden pohjalta. Pitäisi räätälöidä palveluita, jotka vastaisivat Slow-go-senioreiden elämäntilanteeseen sopiviin kysymyksiin ja toimisivat hoitokotien itse järjestämän aktiviteetin tueksi.

Senioreista koostuva Slow-go-ryhmä ei ole lähtökohtaisesti ryhmä joka aktiivisesti itse tulee paikalle. Markkinointina ei kannata käyttää perinteistä julistemainontaa, sähköpostimarkkinointia tai flyereitä. Kohteena olevaan hoitokotiin kannattaa

tutustua etukäteen huolellisesti, ja sen työntekijöitä kannattaa haastatella. Etukäteen tehtävistä lyhyistä harjoitteista saadaan hyvää lisätietoa lopullisen palvelun räätälöimiseksi. Näen tämän ryhmän kanssa toimimisessa hyvän yhteistyömahdollisuuden Metropolian esittävän taiteen ja Metropolian kulttuurituotannon opiskelijoiden välillä. Esittävän taiteen puolelta löytyy osaaminen toteuttaa palveluita ja kulttuurituotannon puolelta tuotannollinen osaaminen.

Käkikellon hakusaaton ja sen aikana toteutettujen harjoitteiden aikana syntyneet tulokset voidaan jakaa viiteen eri teemaan:

1. Laitostuneelle ryhmälle tulisi räätälöidä teatteripalveluita samalla tapaa kun lapsille. Eli ryhmälle sopivia näytöksiä sopivaan aikaan.
2. Kesto saisi olla maksimissaan 15 minuuttia kerrallaan.
3. Laitostuneet seniorit tuntuvat kaipaavan arkeensa tuttuja sekä turvallisia asioita kuten vaikkapa siivoaminen, pullanpaisto ja lyhyet yhteiset kävelyt.
4. Teatteritoiminnan olisi hyvä olla myös osallistavaa hoitokodin tiloissa tapahtuvaa.
5. Mikäli tämäntyyppisille ryhmille järjestetään Metropolian omassa tilassa teatteri- tai kulttuurikokemuksia, tilasta pitäisi olla helppo pääsy wc-tiloihin ja esityksen pitäisi kestää yleisöstä lähtevä ylimääräinen meteli.

Kuva 12: Äänittäjä, hakusaaton vetäjä sekä hakusaatettavat lumisateessa Hämeentiellä Kuva: Terjo Aaltonen

Keskittyminen pohtimaan, saataisiinko hakusaattopalvelun avulla senioreista uusia kävijäryhmiä Metropolian esittävän taiteen näytöksiin, ei ole ensisijaisen tärkeää. Tärkeämpää on pohtia, minkälaisia palveluita Metropolian esittävän taiteen opiskelijat voisivat tarjota erityisryhmille ja voitaisiinko kulttuurituotannon opiskelijoiden osaamista käyttää apuna palveluiden räätälöimisessä ja tuottamisessa. Hakusaattopalvelu ei sovellu kaikkien senioreiden aktivoimisen menetelmäksi. Tämä johtuu senioriryhmien heterogeenisyydestä ja siitä, että senioreita ei pysty edes ikänsä puolesta laittamaan samaan muottiin. Lähestyttäessä erilaisia senioriryhmiä tärkeintä on tutustua ryhmään tapaamalla heidän edustajiaan ja kysymällä, minkälaista toimintaa he toivoisivat.

”eihän täällä näe yhtään mitään. Eikä juuri kuulekaan”

- Käikellon asukas Metropolian näytöksessä kovaan ääneen eturivissä

Kuva 13: hakusaaton vetäjä ja Aktiiviset seniorit matkalla Niskavuoren Heta –näytelmästä takaisin Loppukiryhteisön talolle Arabianrannassa. Kuva: Samuli Snellman

8.3 No-go-seniorit Metropolian esittävän taiteen yleisinä

Opinnäytetyöni työstämisen prosessissa en kokeillut hakusaattopalvelua No-go -senioriryhmille. Tämän ryhmän saaminen Metropolian esittävän taiteen näytösten yleisöksi tuntuu hankalalta sekä vieraalta ajatukselta enkä opinnäytetyössäni esitä hakusaattopalvelun sellaisenaan sopivan tämän ryhmän aktivoinnin menetelmäksi. Uskon No-go-senioreiden olevan ryhmä, jonka olemassaolon tiedostaminen on tärkeää kulttuurituottajalle. Vaikka varsinaisia esityksellisiä esittävän taiteen palveluita voi olla hankala räätälöidä tälle segmentille, on sen sisällä paljon tarpeita, joille löytyy oikeanlaiset palvelut ja lähestymiskeinot havainnoimalla, kokeilemalla ja asioita tutkimalla. Kulttuurituotannon kentällä olisi hyvä herätä

myös vähemmän vetävien alojen palveluiden tuotantoon varsinkin ajankohtana, jolloin myös No-go -senioreiden palveluille on kysyntää.

Merkityksellisen toiminnan avulla muistisairautta sairastava ihminen voi hetkeksi kiinnittyä paikkaan, tunteeseen tai muistoon. Kiinnittyminen rauhoittaa ja jäsentää oloa (Pikkarainen 2004, 36).

Hakusaattopalvelu voi osoittautua oikeaksi menetelmäksi tämän ryhmän kohdalla mikäli asiaa katsotaan suuremman kokonaisuuden kannalta ja asiakassegmenttiä laajennetaan koskemaan koko palvelukenttää. Varsinaisen No-go -senioriryhmän taustalla on työntekijöitä sekä omaisia. Hakusaattopalvelu voi tähdätä No-go -senioreiden lähipiirin ryhmien verkostoitumiseen tai keskinäisen viestinnän sujuvuuteen.

Myös tämän segmentin kohdalla voidaan pohtia moniammatillisten työryhmien perustamista. Opiskelijan on tärkeää verkostoitua muiden alojen opiskelijoiden kanssa jo opiskeluaikanaan. Tämän segmentin kohdalla sosiaalialan, kulttuurialan sekä esittävän taiteen opiskelijat voisivat jatkossa toimia yhteistyössä rakentaen uudenlaisia rakenteita No-go-senioreiden palvelukentälle.

9. POHDINTA

Pitkien välimatkojen takia Suomessa on kävelty, hiihdetty ja matkustettu paljon yhdessä. Sota-alkoina yhteinen innostaminen on voinut olla osana taitoa ja mahdollisuuksia selviä rankoista ajoista. Voi siis sanoa hakusaattopalvelun juontavan juurensa jo näistä ajoista, jolloin yhdessä tekeminen ja liikkuminen on ollut normaalia toimintaa. Nykyään yhdessä olemiseen täytyy innostaa, varsinkin kun omiin elinolosuhteisiin vaikuttaminen on korostunut (Nieminen 1995, 414). Innostamisen sovellusalue on laaja.

Hakusaattopalvelun kautta myös hakusaaton järjestäjä pääsee lähemmäksi yhteisöjä, ja antaa hänelle mahdollisuuden jatkossakin toimia ryhmän eri jäsenten

kanssa erilaisissa tehtävissä. Parhaimmassa tapauksessa hakusaattopalvelu voikin muodostua kulttuurituottajan käveleväksi työhaastatteluksi tai promootioksi.

Pohtiessa hakusaattopalvelua menetelmänä voidaan sen pätevyyttä arvioida saatujen tulosten kautta. Tämän opinnäytetyön kirjoittamisen aikaan hakusaattopalvelu on vielä kokeiluasteella, joten varsinaisten tulosten kriittinen arviointi on vaikeaa. On hankala asettautua puhtaasti arvioimaan palvelun tai menetelmän toimivuutta puhtaasti tutkijan silmin silloin, kun tuotantoprosessi on vielä käynnissä.

Varsinaisten virheiden ja kehittämisen paikkojen löytäminen vaatii ilmaa projektin sekä arvioinnin väliin. Opinnäytetyötä kirjoittaessani hakusaattopalvelu on vielä kokeiluasteella, ja jopa aivan ensimmäisten tulosten arvioiminen on vielä tässä vaiheessa hankalaa, jollei jopa mahdotontakin. Opinnäytetyön kirjoittaminen onkin ollut haastava prosessi, joka on selkiyttänyt hakusaattopalvelun mallia. Kirjoittaminen on myös selventänyt tekijälleen, miksi hakusaattopalvelu on jatkanut elämäänsä eikä ole jäänyt yhden kerran kokeiluksi.

Opinnäytetyöstä on piirtynyt hakusaattopalvelulle ensimmäinen kirjallinen avaus ja se on tarkentanut hakusaattopalvelun olemassaolon syitä ja seurauksia sekä siihen liittyviä käytäntöjä sekä malleja. Pohtiessa miksi hakusaattopalvelun pitäminen hengissä on tärkeää, löytyy tämän opinnäytetyöni luvun 6 alaluvussa 2. Palvelu toimii ja on sopiva juuri tähän aikaan, ja todennäköisesti se on sopiva myös Arabianrantaan. Aika näyttää, onko hakusaattopalvelu sopiva muihin kaupunginosiin tai muihin kaupunkeihin. Puhumattakaan muista kulttuureista.

Hakusaattopalvelun yleistettävyyttä menetelmänä voi tässä vaiheessa kokeiluja vain arvioida mutu-tuntumalla. Hakusaattopalveluita on järjestetty vain Helsingin alueella ja pääasiassa Arabianrannassa. Näinollen palvelun yleistettävyydestä ei ole vielä tutkimustietoja. Hakusaattopalvelua on kuitenkin kokeiltu monien eri ryhmien kanssa yhteistyössä. Näistä kokeiluista saatujen tulosten perusteella voidaan arvioida menetelmän sopivan hyvin monille eri aloille ja erilaisten, erikäisten ja -taustaisten vetäjien kokeiltavaksi.

Eksaktia tietoa menetelmän pätevydestä sekä yleistettävyydestä saadaan hakusaattopalvelun levitessä ja saadessa tuloksia eri kaupunginosista. Tällöin tulokset ovat keskenään vertailukelpoisia, ja voidaan esittää tarkempia päätelmiä palvelun kaavan yleistettävyydestä.

Mielenkiintoiseksi hakusaattopalvelun tekee se että sen mahdollisesti levitessä erilaisten ihmisten ja projektien käyttöön se saa uusia merkityksiä ja uusia painopisteitä erilaisten tutkimusongelmien ja monenlaisten erilaisten toteuttajien siivittämänä.

Palvelun vaikutukset ovat monisäikeiset, ja sen rikkaus on inhimillisyydessä, yhteisöllisyydessä ja verkostoitumisessa. Yhteinen kokemus syntyy yhdessä, juuri sillä hetkellä kun sitä koetaan. Sitä ei voida etukäteen määritellä, koska sen onnistumiseen vaikuttavat niin monet eri asiat. Yhteinen hakusaattokokemus on joiltain osin verrattavissa teatteriesitykseen, joka harjoitellun esityksen lisäksi muovautuu yleisön ja näyttelijöiden väliseksi intiimiksi äänettömäksi keskustelusuhteeksi.

Prosessin aikana on noussut esille tarve jatkaa hakusaattopalvelun kehittämistä etenkin Arabianrannassa. Jatkossa tullaan kiinnittämään huomiota palvelusta tiedottamiseen ja sen kouluttamiseen eri ryhmille. Palvelun käyttöönottoa ei tulla rajaamaan Arabian alueelle, vaan tarkoituksena onkin saada hakusaattopalvelut käyttöön ympäri Suomen. Tämän prosessin jälkeen onkin luonnollista seurata tapoja, joilla palvelu elää ja ryhmiä tai yksittäisiä ihmisiä jotka ottavat palvelun käyttöönsä. Nämä seikat on Urbaani luovuus –hankkessa otettu huomioon. Tarkoituksena onkin, että oma prosessini ei päättyisi opinnäytetyöhön, vaan että opinnäytetyön tekeminen tästä aiheesta olisi jonkinlainen kokoava etappi ja vaihe hakusaattopalvelun kehittymisen matkalla.

Hakusaattopalvelun on tarkoitus antaa kulttuurituotannon kentälle uusia väyliä lähestyä markkinointia sekä ihmisten kohtaamista. Perinteisen flyer- ja julistemarkkinoinnin, mediahuomion sekä puskamarkkinoinnin lisäksi on hyvä kokeilla rohkeasti ja ennakkoluulottomasti myös vaihtoehtoisia kanavia. Etenkin yhteisöissä hakusaattopalvelu on tuottajan väylä päästä jopa marginaalisten

yhteisöjen luokse. Tutustuminen muutamaan ihmiseen voi avata ovet kokonaisuun yhteisöihin.

Hakusaattopalvelut senioriryhmien kanssa ovat antaneet minulle mahdollisuuden kuunnella mahtavia tarinoita sekä hidastaa hetkeksi kävelytahtia. Aktiivisten senioreiden vauhdikas elämänote sekä halu oppia uutta ja tehdä yhdessä on kadehdittavan määrätietoista. Haluan itse tulla yhtä aktiiviseksi ja etsiväksi senioriksi tulevaisuudessa, kun sen aika on. Ja kun aika koittaa hidastua No-go-vaiheeseen, haluan olla turvallisessa ja hyvässä hoidossa katsellen ikkunasta omenapuita ja miettiessä menneitä. Kaikkea sitä elettyä elämää, jota silloin muistankaan.

Alasuutari (1999, 278) toteaa että: "yhden tutkimuksen loppu tai sen aikana saatu idea voi olla toisen tutkimuksen alku". Tässä tapauksessa ihmisiä liikuttavan hakusaattopalvelun tärkein anti onkin ollut yhteisöllisyyden tärkeyden oivaltaminen myös kulttuurituottajan työkentän kannalta.

LÄHTEET

- Ahtela, Eero 2008. Muuttuva kuluttaja – kehitystrendeistä. [verkkodokumentti]. Kesko Oyj. Saatavuus http://www.vivamus.fi/doc/AHTELA_Muuttuva_kuluttaja_PKS_n_hyvinvointimarkkinat_julk.pdf (Luettu 28.4.2010).
- Alasuutari, Pentti 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Excell, P. & Peiponen, A. 2005. Sosiaalitoimen palvelut. [verkkodokumentti]. Ankela, Suvi: Eläkeläisten elinolot Helsingissä. Helsinki. Saatavuus http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/05_02_28_askelo_vj10.pdf (luettu 28.4.2010).
- Hannila, P. & Kyngäs, P. 2008. Teemahaastattelu laadullisessa tutkimuksessa. [verkkodokumentti]. Opinnäytetyö. Helsinki: Helsingin Ammattikorkeakoulu Stadia. Saatavuus <http://urn.fi/URN:NBN:fi:stadia-1210852529-2> (Luettu 28.4.2010).
- Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus, Art and Design City Helsinki Arabianrantaan! Uuden kaupungin maihinnousu. Porvoo: WS Bookwell oy 2007
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1991. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P., Sajavaara, P. 1997. Tutki ja Kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Huusko, Tiina 2004. Dementoituvan ihmisen kuntoutuksen lupaus. Muistihäiriö- ja dementiapotilaan kuntoutus kannattaa. Dementoituvan ihmisen kuntoutuksen lupaus. Voutilainen, Päivi. Tammi, Helsinki: 2004.
- Hollanti, J & Koski, J. 2007. VISIO. Markkinoinnin soveltaminen liiketoiminnassa. Keuruu: Otvan Kirjapaino Oy
- Jauhiainen, R. & Eskola, M. Ryhmällmiö - Perustietoa ryhmän käytöstä ja ryhmätyöstä sosiaalityöhön sovellettuna. Juva: WSOY.
- Karisto, Antti 2004. Kenttätoissa Costa del Solilla. [verkkodokumentti].Laaksonen, P., Knuuttila, S. Piela, U.: Kenttäkysymyksiä. Kalevalaseuran vuosikirja 83. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki 2004. Saatavuus <http://www.valt.helsinki.fi/staff/jproos/Karistoelamaklunto2007.htm> (luettu 28.4.2010).
- Karisto, Antti 2004. Mikä on kolmas ikä? [verkkodokumentti]. Helsinki. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Saatavuus http://www.stkl.fi/jarjestojohto_karisto.html (Luettu 28.4.2010).
- Karisto, Antti 2005. Suuret Ikäluokat. Tampere: Vastapaino.

Keskinen, Vesa, Österman, Kirsti 2005. Asumisen vaihtoehdot [verkkodokumentti]. Ankela, Suvi: Eläkeläisten elinolot Helsingissä. Helsinki. Saatavuus

http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/05_02_28_askelo_vj10.pdf (luettu 29.4.2010).

Koskimies, Niklas 2007. Segmentointi. [verkkodokumentti]. Helsinki: Venture Cup. Saatavuus

http://web.venturecup.fi/fileadmin/tapahtumamateriaalit/tapahtumat_2006_2007/20061011_1_Segmentointi_Koskimies.pdf (Luettu 26.04.2010).

Kotitalouksien kulutusmenot kotitaloutta kohti viitehenkilön iän mukaan 1985-2006. [verkkodokumentti]. 2008. Tilastokeskus. Saatavuus

http://pxweb2.stat.fi/Dialog/varval.asp?ma=160_ktutk_tau_106_fi&ti=Kotitalouksien+kulutusmenot+kotitaloutta+kohti+viitehenkil%F6n+i%E4n+mukaan+1985%2D2006&path=../Database/StatFin/tul/ktutk/&lang=3&multilang=fi (luettu 28.4.2010).

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen, muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Lehtinen, Pirkko 2005. Ikäihmiset kulttuurin voimavaroina. Rovaniemi. [verkkodokumentti] Esitys Rovaniemi Euroopan kulttuuripääkaupungiksi – seminaarissa 5.10.2005. Saatavuus

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:XGSrCOuoXwJ:www.ulapland.fi/includes/file_download.asp%3Fdeptid%3D19721%26fileid%3D928%26file%3D20051012104811.doc+pirkko+lehtinen&cd=2&hl=fi&clnk&gl=fi&client=firefox-a (luettu 28.4.2010)

Lindfors, Pirkko 2007. Tutkimuksia, kokemuksia ja ajatuksia yhteisöllisyyden terveysvaikutuksista. Psykoterapia-lehti. [verkkodokumentti] saatavuus

<http://www.psykoterapia-lehti.fi/tekstit/lindfors107.htm> (luettu 28.4.2010)

Loppukiri, www-sivut. Viitattu 1.12.2009

<http://www.loppukiri.fi/yhteisoelamaa.htm>

Osallistumisen ilo ja hyvinvointi eläkeiässä. 2010. HYY-Yhtymä. Gaudeamus. Saatavuus

<http://www.hyy.fi/ajankohtaista/osallistumisesta-hyvinvointia-elakeiassa/>

(Luettu 28.4.2010).

Ruth, J-E. & Heikkinen E. 1983. Vanhuus Suomessa. Espoo: Amer-Yhtymä Oy.

Rope, T & Vahvaselkä, I 1993. Nykyaikainen markkinointi. Porvoo: WSOY

Seniorit kuluttajina. 2005. [verkkodokumentti]. Senioripolis tuotekehityskonsortio. Saatavuus

<http://www.senioripolis.com/konsortio/selvitykset.html> (Luettu 28.4.2010).

Sommers, Sanna 2002. Kilpaa mummomarkkinoille. Ylioppilaslehti [verkkolehti]. Numero 5. Saatavuus

<http://www.ylioppilaslehti.fi/2002/020312/mummo.html> (luettu 28.4.2010).

Sonkin, L., Petäkoski-Hult, T., Rönkä, K. & Södergård, H. 1999. Seniori 2000 - Ikääntyvä Suomi uudelle vuositukselle (Sitra 233). [verkkodokumentti]. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra. Saatavuus

<http://www.sitra.fi/Julkaisut/sitra233.pdf> (Luettu 28.4.2010).

Sosiaali- ja terveydenhuollon työvoimatarpeen ennakointitoimikunnan mietintö 2001:7. [verkkodokumentti].

2001. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki: Edita. Saatavuus

http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/kommiet01_7/mietinto.pdf (Luettu 28.4.2010).

Soininen, Hilkka 2009. Sairauksien ehkäisy [verkkodokumentti] Duodecim Terveyskirjasto. Saatavuus

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=seh00054 (luettu 29.4.2010)

Suokannas, Maria 2010. Kuka on seniorikuluttaja? [verkkodokumentti]. Kauppateollisen yhdistyksen visionpäivä 9.2.2010. Saatavuus

http://www.yhdistys.com/kyt_2010_visiopv_suokannas.pdf (Luettu 28.04.2010).

Tutkimustietoa ikävapaaehtoisuudesta. 2010. [verkkodokumentti]. Ikäinstituutti. Helsinki. Saatavuus.

http://www.ikainst.fi/sivu.php?artikkeli_id=369 (Luettu 28.4.2010).

Uusitalo, Hannu 2001. Tiede, tutkimus ja tutkielma. Juva: WS Bookwell Oy.

Vuorela, S. (2005) Haastattelumenetelmät. Ovaska, S., Aula, A. & Majaranta, P. (toim.) Käytettävyystudkimuksen menetelmät, 37-52. [verkkodokumentti]. Tampereen yliopisto, Tietojenkäsittelytieteiden laitos B-2005-1.

Saatavuus

www.cs.uta.fi/usabsem/luvut/3-Vuorela.pdf (luettu 28.4.2010).

Vihavainen, Majja 2005. Asumisen vaihtoehdot [verkkodokumentti]. Ankela, Suvi: Eläkeläisten elinotot Helsingissä. Helsinki. Saatavuus

http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/05_02_28_askelo_vj10.pdf (luettu 29.4.2010).

Hakusaattopalveluiden litteroitu aineisto vuosilta 2008 – 2010

Haastateltavina Aktiiviset seniorit ry:n Loppukiryhteisö & Käkikello hoitokodin henkilökunta sekä asukkaat.

Liite opinnäytetyöhön

Hakusaattopalveluita Arabianrannassa

Järjestyksessään toinen hakusaattopalvelukokemus oli draamallinen. Oli tarkoitus saada tietoa Arabianrannan asukkaiden asumismukavuudesta. Haluttiin myös saada selville, käyvätkö alueen asukkaat Metropolian esittävän taiteen näytöksissä. Hakusaattopalvelu toteutettiin käyttäen apuna draamaa ja kohdepaikkana oli Arabianrannan kierrätystapahtuma toukokuussa 2008.

Hakusaattopalvelua Kierrätystapahtumassa. Morsian sekä morsiusneito on kutsunut tapahtumäkävijöitä mielikuvituspicknikille. Lassi Vierimaa sekä Taija Ståhlberg tallentavat keskusteluita. Kuva: Pauli Konttajärvi

Hakusaattajilla oli mukanaan pitkä köysi, jonka varrelle kerättiin satunnaisia Kierrätystapahtuman kävijöitä.

Päivän aikana haettiin myös pieniä ryhmiä istumaan morsiamen sekä morsiusneidon kanssa piknikille ja tarjoiitiin ryhmille mielikuvitusteetä sekä leivoksia. Hakusaattojen

aikana kävelijöille annettiin Metropolian kesäteatterin ohjelma ja suositeltiin räätälöidysti eri ihmisille sopivia näytöntökonaisuuksia. Hakusaatettavia oli päivän aikana useita kymmeniä.

Mukana oli kuvaaja sekä äänittäjä.

Morsian sekä morsiusneito kuljettivat hakusaatettavia käyden jatkona ja päätyivät itse köytetyiksi. Kuva: Pauli Konttajärvi

Kolmanneksi teemaastattelua hakusaattopalvelun yhteydessä kokeiltiin Pienperheyhdistyksen Mieskavereiden kanssa. Ryhmässä oli kahdeksan Mieskaveria. Kävellessä pohdittiin, miten Metropolia voisi lähestyä Mieskavereita Esittävän taiteen näyttösten markkinoinnissa sekä olivatko Mieskaverit käyneet aikaisemmin Metropoliasa. Ja miksi. Lisäksi kysymykset koskivat tulevan teatterikokemuksen odotuksia. Paluumatkalla kysymykset koskivat juuri katsottua teatteriesitystä. Teemahaastatteluosuutta häiritsi kovasti räntäsade, mutta haastattelu sujui hyvin. Mukana oli hakusaattopalvelun, eli haastattelijan lisäksi vielä äänittäjä sekä valokuvaaja.

Mieskavereita on tällä hetkellä pääkaupunkiseudulla jo noin kaksisataa. Hakusaattopalvelu antoi Metropolian esittävän taiteen näytöksille uuden asiakassegmentin. Sovittiin, että Metropolian esittävän taiteen ohjelmiston markkinoinnissa saadaan lähestyä Mieskavereiden johtohahmoa, Pekka Puukkoa sähköpostitse. Pekka Puukon kautta sähköposti lähtee eteenpäin muille mieskavereille.

Mieskaverit matkalla Metropoliaan. Kuva: Terjo Aaltonen

Viides hakusaattopalelu toteutettiin yhteistyössä Arabianrannan asukastalo Kääntöpaikan ohjausryhmän kanssa. Kävelijöitä oli viisi ja mukana oli haastattelijan lisäksi myös valokuvaaja sekä äänittäjä.

Arabianrannan asukastalon johtoryhmäläisiä Metropolian aulassa odottamassa näytelmän alkua. Kuva: Terjo Aaltonen.

Kuudes ryhmä koostui päiväkotikielisiä Flooran pienistä päiväkotilapsista sekä heidän ohjaajistaan. Ryhmä vietiin kylään Metropoliaan. Lapsia sekä aikuisia oli noin kaksikymmentä ja ryhmä oli hyvin eläväinen. Teemahaastatteluosuus oli tämän ryhmän kohdalla hiukan samansuuntainen kun Hoitokoti Käkikellon osalta, eli juuri minkäänlaisia tutkimustuloksia kävelevän teemahaastattelun osalta ei syntynyt. Pääosin pieniä hakusaattettavia kiinnosti puhua heille tärkeistä teemoista kuten valomiekoista, hameista sekä koruista. Päädyttiin siis keskustelemaan teemoitetusti lasten johdolla.

Päiväkoti Flooran lapsia matkalla kylään Metropoliaan syksyllä 2009. Kuva: Terjo Aaltonen

Seuraavana iltana päiväkoti Flooran ovelta haettiin vielä toinenkin ryhmä. Tällä kertaa mukana oli edellisen ryhmän osallistujien lisäksi vielä vanhempia, isovanhempia, sukulaisia sekä muita perheenjäseniä. Teemahaastatteluosuus oli onnistunut kokemus. Pääosin pyrittiin kartoittamaan sitä, että oliko ryhmän jäsenet käyneet Metropolissa ja mitä he tiesivät Metropolista entuudestaan. Miten heidät saisi käymään Metropolian esittävän taiteen näytöksissä? Ja minkälaista elämä Arabianrannassa heidän mielestään oli. Kävelystä haluttiin rakentaa mieleenpainuva lasten, vanhempien sekä työntekijöiden yhteinen kokemus, joten hakusaatettavaa ryhmää pyydettiin etukäteen ottamaan mukaansa joko taskulamppu tai lyhty. Kävelimme siis pitkänä lyhtykulkueena.

Päiväkoti Flooran lapset ylittivät hakusaaton aikana yhden ison tien. Hämeentien ylitys pitkän lapsiletkan kanssa kesti tovin. Kuva: Terjo Aaltonen

Tämän hakusaaton jälkeen kävelevää teemahaastattelua on käytetty vielä yhden kerran.

Tällä kertaa Aleksis Kivenkoulun 10A-luokkalaiset vietiin katsomaan Metropolian esittävän taiteen

ohjaajaopiskelijan Sanna Ristaniemen ohjaamaa Kuka pelkää pimeää?

–nuorisonäytelmää

Kansallisteatteriin. Ryhmässä oli seitsemäntoista nuorta.

Lisäksi Loppukiryhteisön kanssa on toteutettu yksi hakusaatto Metropolian esittävän taiteen näytöksiin. Yhteistyö Loppukiryhteisön kanssa tulee jatkumaan ja Urbaani luovuus –hankeen tekijät vierailevat yhteisön luona kylässä. Ja toisinpäin.

Lassi Vierimaa äänittää päiväkotia Flooran pienten lasten jutustelua. Kuva: Terjo Aaltonen

Päiväkoti Flooran pienet hakusaatettavat kylässä Metropoliassa, jossa heille tarjoiitiin teatterikeittoa. Kuva: Terjo Aaltonen